

حکیم کول

❖ ❖

چند بار حدیث کہ شیخہ کالی:

شامی کرماتسانی

شامی کی یہ؟

لہ گہرہ کی چہنانی شاری کرماشان، پیاویک دہڑیت کہ بہ گشت دہس تہنگی و نہداری و بی دہستہ لاتیہوہ، زورتر لہ کوردزمانان، بہ بونہی شیعرہ جوانہ کانیہوہ، دہیناسن و خوشیان ٹہوی۔

شامرادی مشتاق، کہ ناوبانگی بہ «شامی» دہرچوہ، دہوری شیصت سال لہوہو پیش، لہ کرماشان لہدایک بوہ. سی سالان دہبی، نہ خوشی ٹاولہ دہگریت و بہووی ٹہو نہ خوشیہوہ، ہہرتک چاوی کویر دہبن و وا بہ مندالی دنیای روناکی لی تاریک دہبیت.

خوی دہلی:

ہہنوز نہ شناسوم چہپ و راس دہست

دہست جہہاندار جہہانبینم بہست

پاش کویربونی، زوری نہ خایاندوہ، باوہشی گہرمی دایکیشی - کہ شامی جاروبارہ تیدا ئارامی گرتوہو بوڈہمیگ خہمی دنیای تاریکی دہوروبہری لہبیر بردوٹہوہ - سارد دہبیتہوہ. چونیہتی ژیانی تالی لہوہو پاشی، دہبی لہخوی بڑنہوی.

تہمہنی عومری دہواز دہسال زورتر نہبوہ، کہ باوکیشی عومری خودا دہ کاو ٹہمجار لہسہر ہہمو دہردان، رہنگی ہہتیویشی لی دہنیشی. دواي فہوتی باوکی، ماموژنی دہبیاتہ لای خوی و پاش ماوہییگ دہینیری بو مالی «حاج امان اللہ معتضدی» و لہوہ بہولاوہ ٹہوپیاوہ چاودیری لی دہکات تا گہورہ دہبی.

لہو روزگارہ، رادیوو تلویزیون نہبوہ. مہردم - بہتایبہت زستانان - ہہرشہویک

له مالی یه کیك، کووه ده بون و شیعیان ده خوینده وه و قسه ی خوشیان ده کرد. شامی ده یگیریتته وه: له و کاته دا شیعی «مه لا ئەلماس خان» و «غلامرضا لور» و «سهید صلاح»، زور باوبو. منیش زورم هه ز لی ده کردن و جوانم گوی بۆده گرتن. کهم کهم وام لی هاتبو، له زور شوینان ئە گهر له تی ئە وه لی شیعره کهم ده بیست، بهزه وق باقی شیعره کهم پی ده زانی. به و بونه وه تی گه یستم که بو خوشم ده توانم شیعر بلیم.

هر له و سهرده مانهدا، له مال ئەمان الله خان دیتته ده ری و بوخوی کارو کاسبی دهس پی ده کا. چای و پارچه و ورده و اله له قصر شیرین ده کری و له کرماشان ده یفرۆشی. ئە گهریش جاروبار ئە مینه و ئازان رییان پی گرتوه، به دو قسه ی خوش و چوار شیعی جوان، له کو لی بونه ته وه و خه لاسی هاتوه. بهم جوړه له رهنجی خوی، تیکه نانیکي وه دهس خستوه وه به وه ژیاوه.

شامی به هه مو بی دهسته لاتی و دهس ته نگیه وه، زور بهرچاو تیره و قهت نانی ناپیاوی تام نه کردوه و دهستی خوازه لوکی بو هیج کهس دانه کیشاوه. ئیستاش مالو که یه کی هه یه، که دوسی وه تاغی به کری داوه و به وه ده ژیت. له وه ی که عومری ده لی، پیرتر دیاره و به داخه وه نه خوشیش زوری بو هیناوه. خه لکیش قه دری نازان و که متر هه والی ده پرسن. ته نانهت جاریک ناپیاویک شیعره کانی لی ساندوه و کوتویه بوتی چاپ ئە کهم، که چی بردویه دزیویه و به ناوخوی له چاپی داوه.

خوی ده لی: له سه رینه ی هه مو ئەوانه، شیعی زورم کوتوه، که کهسی وا نه بوه پی بلیم بیان نویسته وه و خوشم له بیرم نه ماون و هه روا رو یون و فه تاون. به و ئاواته که بتوانین باستر له رابردو شاعیران و نوسه رانمان به خه لک بنا سینین خه لکیش زورتر له پیشو، به وجوړه که حه قی خو یه، قه دریان بگرن و نه یه لن هه روا بی ناوو بی ده فتهر، له بهین بچن و پاش نه مان و فه وتانیا ن، ئاخو حه سه رته مان بو بمینیته وه.

جا ئیستا چند پارچه ییک له شیعره کانی ماموستای نه خوینده وارمان «شامی» به خه لکی پیش کهش ئە کهین.

ئه وه ی که جیگایه لهیره دا بگوتری، سپاسی زوره له «کاک حسین مفتی»؛ که به راستی ئە گهر ئەو له م کاره دا یاریده ی نه ده داین، ده بی بلی نه ده کرا. به ئاواتین له هه رکوی ده بی، سه عادت مندو سه رکه وتوبی.

کومه له شیعری «شامی»، کوردی کرماشانیم خوینده وه. ده گه ل ههر شیعیکی دا، بزهم ده هاته سهر لیوان و، کزهم له جهر گه وه ده هات. زهرده خه ندهم دیت، به سهر گریان هه لکیشراوه. خه م و مهینه ت، به بیژنگی گه پ و گالته، دابیژراوه. هه ناسه ی سارد، له دلکی گهرم و به کول هاتوته دهر. ژه هراوی تالای ژیانی پرله ژانی چاره ره شیک، کهی گه مه و تیز به دنیا به کردنی، هاتوته سهر.

ئهوی راست بی، تا خوا هه زکا شیعه کان تهرو پاراون و له نرخیکی زور رهوان و له بارو جوان، خه بهر ده دن. ته نیا عه بییک که پیاو به جاو ههستی بکا، کوردی بون و کوردبونی شاعیره که یه؛ که به ناشکوری خوا نه بی، کوردی و کوردبون له بازاری دنیا پوله سوتاویکیش ناژی و کهس ئاورزی لی ناداته وه.

شامی سه ره رای کوردبونیش، ته نیا چاوی دلی رونه و له سه ره تای ژیانیه وه له بینایی بهش برآوه؛ هه ژاریکه هیج ئاشته بای خوا شک نابا. شانی ههر پیست و ئیسقانی داوه ته بهر گرانی باری ژیان و له تاریکی شه وه زهنگی چاره ره شی و دوره به شی، دهسته کوته و په له قاژه ی بژیو پهیدا کردنیه تی. ناوی ژیانی به ره حه تی و ئاسوده یی، جار جار له ده می خه لکه وه به گوی گه یوه، به لام هیشتا نه یزانیوه شادی بهری چداریکه و له وه ری چه هواریکه. واتا: ئه گه تاوانبارانی ئاسایی، له زیندانی کدا ده گیرین، شامی شاعیر، له سی زیندانداندا گیراوه. له گرتوخانه ی بی چاوی، له زیندانی بی نانی دا، له بهندیخانه ی حه سته می کوردزوانی و کورد ره سه نی، چوارپه لی شه ته ک دراوه؛ قه له می ئه ژنوی شکاوه؛ ده می قسه ی ئاخراوه؛ ده ره تانی لی برآوه؛ عاسمان دورو زهوی سهخت، به کام که لین دا ده رکه وی؟ چون

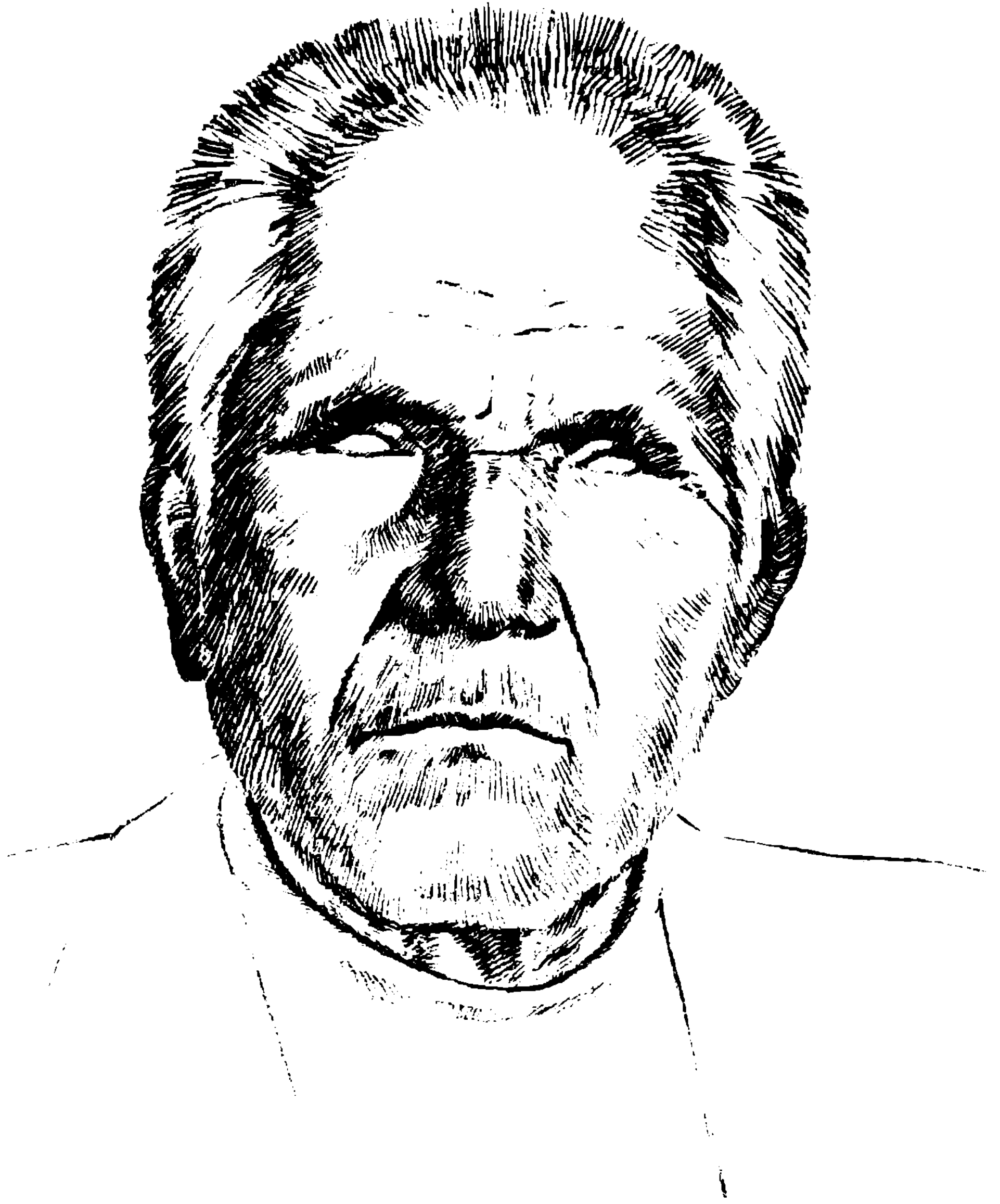
بتوانی پهل بیزیوی؟ چون دهنگ بلند کاو هاوار کا؟ ئەوسا ئەگەر هاواری کرد، کی تیی دهگا؟ یاکی به هاواریه وه دیت؟! خو ئەگەر جاروباره یهك دهر دو زوخاوی ژینی خوئی، به چەندشیریک دهر بریوه، کەس نه بوه زهحمەت بکیشی و بوی بخاته سەر قاقهزو له ناو نه چی. ئەو چەندشیرو ههلبهستانه ی له م نامیلکه دا کووه بون، هه ر ئەوانه ن که خوئی بهری، له بهری بون و له بیری نه چوبونه وه. خودامالی کا که ماجدی روحانی ئاوه دان کا، که فریای ئەم که مهش که وتو له چاپی دا.

ئەگەر شامی سهر به گه لی کورد نه بوايه، ئەگەر هینده بی کهس و هه ژار نه بوايه، ئەگەر له به هره ی بینای به شی بوايه، ئەگەر و ئەگەر و ئەگەر... - که به داخی گرانه وه، هه زاران ئەگەر و خوزیا هه ر گیز هه چیان لی شین نه بوه - لی مرونه ناوبانگی شیعری له زور ئاقاران ده بیسرا.

به برۆای من، هه ر ته نیا ئەو پارچه شیعره ی که دهر باره ی «کرانشینی» داینا وه و ژیا نی چینی لی قه و ماوی، به ختو ئیقبال و هه ر گه راوی تاله رهش و ژیا ن تالی بی سه رو سامان و نا هومی دو کهس نه ناس و سه رلی شیوا و که ساسی، به وجوره وینه کیشا وه، با شترین گه وای هونه رو هونه رمه ندی و ده س ره نگینی و شیعری جوانی و ره وانی شاعیری هه لکه وته یه.

با له خوا بپاریینه وه که شامیش و خزم و کهسی ها وره سه نی، له ژیا نی دیلی و زه لیلی و دل برینی و هه چ نه بینی و بی مالی و کرانشینی، رزگارین و بتوانین و به راشکاوی، کرو هونه ری هه ژامان ئاشکرا کهین و بیدهینه به رچاوی تیژی گه لانی خودا پیدای ئەم جیهانه. آمین.

هه ژار. ۶۲/۹/۲۸ - تاران.

و کام کہ سزایک صیغہ تہا
نہ درویشم نہ سوت نہ فکرم!

روزی که من بیم و همادهر پیدای
قهومان وه شادی وهختی بون شهیدا

شوکر خوداوهند وهجا ئاوهردهن
جهشنی وهشادی من بهریا کهردهن

شهو یازدههوم ساعت کهردهن خواهش
ناو بهنده نان «شامی» ستهم کهش

تامن واردبیم وهی مهنهت سهرا
وهی دونیای پورجهور پور وهماجهرا

ههنوز نهشناسوم چهپو راس دهست
دهست جههاندار جههان بینم بهست

سی ساله نیمه تفلّ خاروزار
مادهرم وهدهرد سهختی بی دوچار

شهش ماه تهمام وهبان جابی
عاقبت دهوای دهردهش فهنابی

من مهنم ئهراي جهفای زهمانه
 پهی تیر تهءنهی خیش و بیگانه
 له بهعدهز دهسال فهوت مادهرم
 خاک یهتیمیش رشیاده سهرم

زمنان ۱۳۲۴

یهی شهو دلگیریم له دونیای دورهنگ
وه گهر د تالهی ویم مه که رده جهنگ

واتم: ئهی تالهی شووم که ج بنیادا!
بهربادبای، عومرم تودای وه بهرباد

نیهزام ئهی تالهی تیره ی واژگون
تاکهی سه رگه شتیم که ید وه دونیای دون

تاکهی ته قالا تاکهی به رده ل به رده؟
تاکهی بکیشم وه دل ئاه سه رده؟

دل تاکهی بیزار له زنده گی بوو؟
روح تاکهی خه سته ی ده وه ندگی بوو؟

تاکهی وه ئه فسووس بسام دهس وه دهس؟
تاکهی بشنهوم ناخاس وه ناکهس؟

به دیم چهس؟ گهر دؤن به دکرد وه گهر دم
تاکهی خوین دل مه ده ی وه خوهر دم؟

دادبکهم تاچهند خوین بخوهم تاکهی؟
تاکهی بکیشم ئاه پهی دهر پهی؟

تاکهی بارجهور مهنهی وه شانم؟
ئه یوبنیم وهی تهور کرد ئه متحانم

رهنجم بی سه مهر سهودام بی سو ده
کهردهم نه کهردهو بوودم نابوده

له سهر دوراههی زندگی گیرم
بهربادهو بی سوود نه قشهو ته دبیرم

نهمهرگم پهیداس نه زنده گانی
بلاته کلیم له دونیای فانی

وه دهر د چه مخوهی زندگی وه زه جر
نه دین نه دونیا نه عوقبا نه ئه جر

چه بوشم چه کرد گهر دوون وه گهر دم
یهی تهن موبته لای هزاران دهر دم

مه رمن وه جوملهی نوع به شهر نیم؟
یهی دهم بی غوسه و بی دهر دسه ر نیم

بیهیده بان سهر وه ههر دووده سی
دادبکهی وه دهس جهور بی که سی

قهوم قبلهس وهلی قبله ی من چه فتهن
ههر چی قهوم دیرم دۆر وه لیم که فتهن

قورئان له عنهت که ی وه قهوم زالم
 کهس وه دل سوزی نیه پرسی حاله
 ههر کهس پول نهیری خهرگی خهسه
 سه رکیشی کهری په خشه و مه گهسه

چراغ بالین شهخس بیچاره
 بی نهفت خاموشه ههر له ئیواره

چوار ئسکان چرک نریاسه شانی
 یه ی خاکه ناز توز نشیه یده بانی

نه دوست یه ی رهنگ نه یار غه م خوار
 خیش و بیگانه له نورهش بیزار

خیش و بیگانه لیش مه کهن دوری
 سه روه لیش نیهن مهر وه مه جوری

له و روزه ترسم یانه ی که ئهرز کهم
 له وئاخر کاره گشت بای وه ری خوه م

یاره ب! وه حورمهت شاهه نشای شاهان
 نگه هداری کهر وه بی په ناها ن

په نام ههر خوه دی ههر وه خوه ت قه سه م
 وه زات بی عیب «مُحمَد» قه سه م

وه ئال ئه با وه په نجه تن قه سه م
 وه دهر وه قه لعه ی خیه رکه ن قه سه م

وه شاه مهزلووم، تشنه‌لب قه‌سه‌م
 وه‌سه‌قای شو‌جای بائه‌ده‌ب قه‌سه‌م

وه‌ئاھ بی‌که‌س خاروزار قه‌سه‌م
 وه‌دیده‌ی وه‌ده‌ر انتظار قه‌سه‌م

وه‌سووز سینه‌و ئاھ سهرد قه‌سه‌م
 وه‌شام تیره‌و رنج‌و دهرد قه‌سه‌م

وه دهرد پنهان دهرده‌دار قه‌سه‌م
 وه‌شه‌رمه‌ندگی کولفت‌بار قه‌سه‌م

وه‌جیب خالی رنگ زرد قه‌سه‌م
 وه‌شان ره‌نجبه‌ر پرّوه‌گهرد قه‌سه‌م

وه‌قه‌لب شیرین دل‌ناشاد قه‌سه‌م
 وه‌زور فه‌ره‌اد ره‌نج‌وه‌باد قه‌سه‌م

وه‌رنج‌و مه‌نعت دنیای‌دوون قه‌سه‌م
 وه‌تالهی تیره‌ی واژگون قه‌سه‌م

وه‌رنج دنیاو مه‌شه‌قه‌ت قه‌سه‌م
 وه‌روح خه‌سته‌ی ناراحت قه‌سه‌م

وه‌ئاھ سینه‌ی بی‌ئه‌سه‌ر قه‌سه‌م
 وه‌تاق بی‌جوفت دهر‌وه‌ده‌ر قه‌سه‌م

وه‌جاده‌ی خیال کوه‌غهم قه‌سه‌م
 وه‌ده‌ریای مه‌نعت قه‌لب خوه‌م قه‌سه‌م

وہ سہر چشمہ ی چشم چشمہ ی دل قہسہم
 وہ سہر ای دامہن بی حاصل قہسہم

وہ تالہ ی تیرہ و پاسی بہد قہسہم
 وہ بہختِ خوفتہ ی بیش و ہجد قہسہم

وہ ٹہشک دیدہ ی ناٹومید قہسہم
 وہ ٹاہ پیران موسفید قہسہم

وہ نہسیم سوبح پیش ٹہز خور قہسہم
 وہ سہوت قورٹان روح پەرور قہسہم

وہ رتبہ ی پاگان دامہن پاک قہسہم
 وہ حوورو مہلہک و ہٹہ فلاک قہسہم

وہ چہندین ہزار پیغمبر قہسہم
 ہہر خوت داوہری و ہداوہر قہسہم

وہ نہ کی دل سوز کی غم خار مہن؟
 کی و ہ بیماری پہر سدار مہن؟

مہریز بووم کام قہوم تیہیدہ دیارم؟
 کام دل مہسوزد و ہ حال زارم؟

کام دوسر یہی رہنگ کام فامیل کام کہس؟
 کی پرسید ٹہحوال شہخس توہی دہس؟

لہدونیا بہری و ہ گیان بیزارم
 ٹہجہل باو بوہرہم بچمہ پہی کارم

دلّ وهزه مزه مهی زندگی سیره
 ئهجهلّ ئیمشه و باو فهداشه و دیره

وای وه بهدبهختی داد وه ناکامی
 دهر ددلّ فرهس کوتاکه «شامی»

ثابتبی وهمن لهی روزگاره
 ههر کهس دهر دخوهی وه خوهی دیاره

پاییز ۱۳۲۵

در گذشته سنگ نمك را در هاون سنگی می کوبیدند تا به صورت پودر درآید و قابل استفاده شود.

شامی خود را به قطعه سنگِ نمك، هاون را به دنیا و دسته هاون را به عذاب دنیا تشبیه کرده و چنین گفته است:

گر بر سر من سنگ بکوبی ای سنگ!

از طالع خویشتن نگردم دلتنگ

سنگم، به سرم سنگ جفا می کوبی؟

ای سنگدل سست وفای همه رنگ!

تاوسان ۱۳۲۶

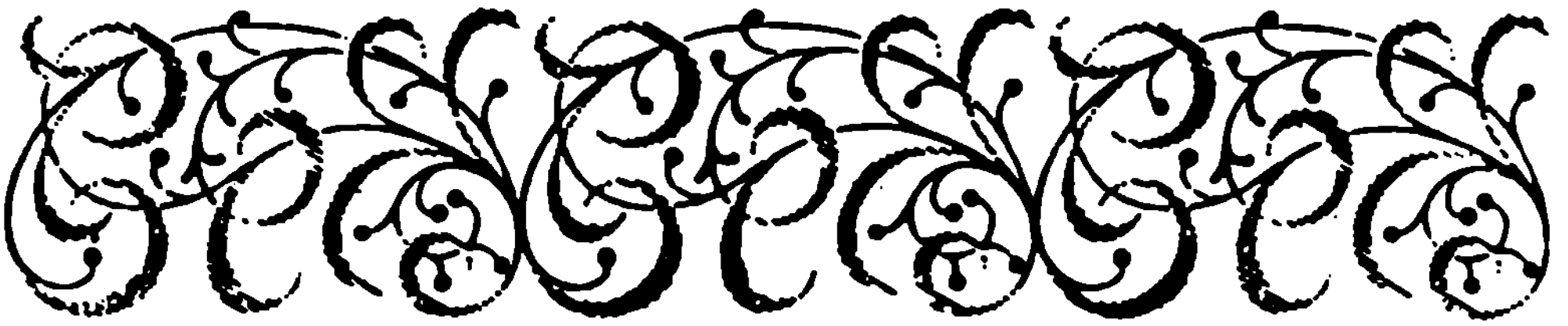
کراشم

(۱)

بهنده بهی نه فەر کرانشینم
چو عزیزمردی دایم غه مینم
نه خارج مه زه ب نه جوداس دینم
نهر دوغات گیراس، بکهر نفرینم
شایه د لهی دونیا دیتر نه مینم
راحت بوم لهده س کرانشینی
چه بکهم لهده س کرانشینی؟
داد وه ههر کهس بهم، حه قم نیه سینی

(۲)

توای بزانی، سه گ وه حاله نه و
ناسایش نه یرم، نه روژو نه شه و
صوب تائیواره هام له ته قو ده و
تا سه ر مانگ بای دوتیکه نه سپه و
یا بهم فروشم، یا نه مه گره و
ئوشم کراکه م به لکه نه مینی
چه بکهم وه ده س کرانشینی؟
داد وه ههر کهس بهم، حه قم نیه سینی

(۳)

ژنه جاروکیش خوم قاپچی دهرم
 وه فصل زمسان وه فر پاکه و کهرم
 لهعیش و عزا چو سه ماوهرم
 خوهیان چوو ئاغاو بهنده نه و کهرم
 ئهرمه نیان نه که ی، دهنه ناو سهرم
 ئوشن: گوشت گهن ئه رآمان سینی

چه بکه م وه دهس کرانشینی؟

داد وه ههر کهس بهم، چه قم نیه سینی

(۴)

یه ی ههفته مینیت مانگ بچوده سهر
 ژن صاحیومال دهس نیه ته که مهر
 وه ژشتی ته مام تیه پشته دهر
 لهوهر پای هه لسم چو ئاغاو نه و کهر
 وه ژنه م ئوشم ده م کهر سه ماوهر
 خوم دهوم ئه رآی میوه و شیرینی

چه بکه م له دهس کرانشینی؟

داد وه ههر کهس بهم، چه قم نیه سینی

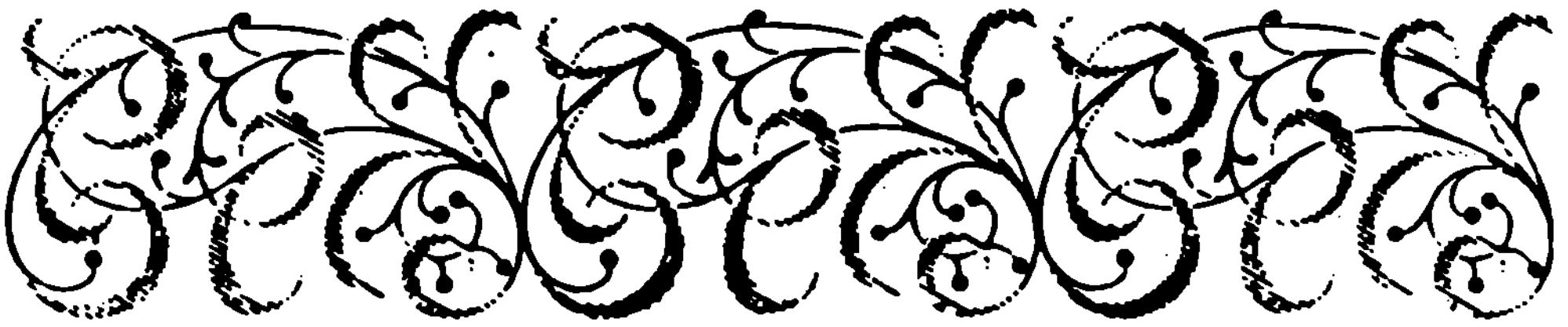

(۵)

یه ی کورّی، دیرن چو وه چکه ی شهیتان
 صوب لهخاو هه لسی تیتته ناو ئه یوان
 وه جیبی پزریخ دهس وه تیر که مان
 خهیت ئه رای قورّی، خهیت ئه رای اسکان
 سیول جافر گریته نشان
 کهس جورته نهیری سه دای بایده بان
 بوشی جوانه مهرگ سه رم نه شکینی
 چه بکه م وه دهس کرانشینی؟
 داد وه ههر کهس بهم چه قم نیه سینی

(۶)

داراییم بیه سه چوار دویتو یه ی کورّ
 دو په توی نیم دار، یه ی جوفت لافه شرّ
 یه ی جوفت مته کای وه ده م قه یچی پزّ
 سه ر نیه ده بانی، چو پاره ئاجورّ
 سه ری گهن که فی تیه یده خوره خورّ
 چوار جام روحی، یه ی دانه سینی
 چه بکه م له دهس کرانشینی؟
 داد وه ههر کهس بهم، چه قم نیه سینی

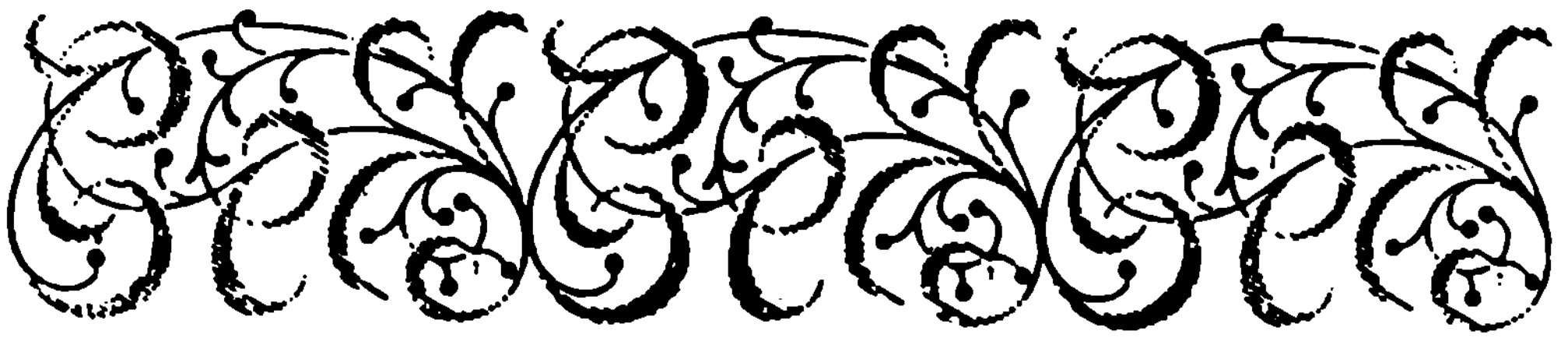

(۷)

زانی چهن نه فەر هایمه یه‌ی حه‌سار؟
 من ئوشم په‌نجا، تو بوش: په‌نجاو چوار
 دریزو کوتا، کاردارو بی‌کار
 سوب له‌خه‌و هه‌لسیت، له‌گوشه‌ی حه‌سار
 بیس نه‌فەر وساس، ته‌ک داسه دیوار
 حه‌قده ئه‌فتاوه نریاسه قه‌تار
 بایهد په‌ی نه‌وبه‌ت بلیت بسینی
 چه‌بکه‌م وه‌ده‌س کرانشینی؟
 داد وه‌هه‌ر که‌س به‌م، حه‌قم نیه‌سینی

(۸)

سه‌رشه‌و تاسوب هه‌ر جیره‌ی ده‌ر تید
 مه‌شه‌ی غولام چوت، ئوسا سه‌فەر تید
 که‌لای فه‌روخ خان له‌دینه‌وه‌ر تید
 ئوسا ئه‌میرخان گه‌رد چوارخه‌ر تید
 مه‌رافه‌ دیرن، ئه‌ر ده‌ر واز مینی
 چه‌بکه‌م وه‌ده‌س کرانشینی؟
 داد وه‌هه‌ر که‌س به‌م، حه‌قم نیه‌سینی

(۹)

بازوم وهغوسه بیهسه بالّ سهگ
 ئیقبالم پهستتر وه ئیقبال سهگ
 هاتم وهی دونیا من وهسالّ سهگ
 ههرشهو نیهخهفم من وهقالّ سهگ
 نسّم شهو ئوشم: خوش وهحالّ سهگ
 نه کرامالّ دهید، نه پالتاو سینی

چه بکهّم وهدهس کرانشینی؟

داد وهههرکس بهم، حهقم نیهسینی

(۱۰)

جهرگم سوراخه چو لانهی زهنبور
 بهسکه شنهوم قسهی جورواجور
 روحم دی خهستهس وهفهрман زور
 وهکورّم ئوشم: خهربی شعور
 سوب لهخه وههلسی، صورهتت نهشور
 لهی ئاو لوله فره رّشنی

چه بکهّم وهدهس کرانشینی؟

داد وهههرکس بهم، حهقم نیهسینی

(۱۱)

ئوشن ھەررۆژی دیزە نەیتە دار
 خوا ئەرّای شام بو، خوا ئەرّای نەھار
 خوا گوشت گاپیر، خوا شەك پەرّوار
 گوشت کوتانەکەى بوەیتە دەر ھەسار
 یواش بکوتى، نەرّمنى دیوار
 لەناو ھەساریش ئاجور نەشکنى

چەبکەم لەدەس کرانشینى؟

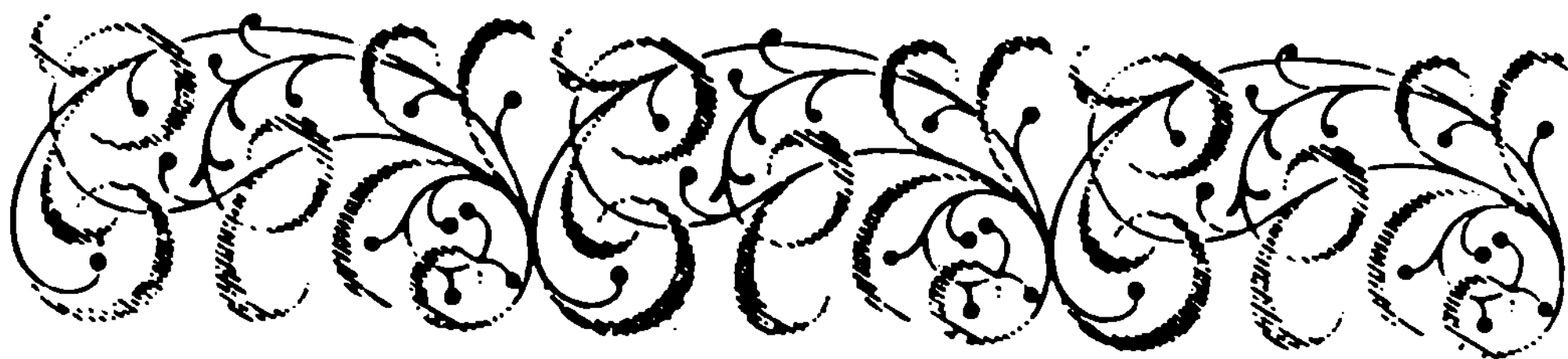
داد وەھەرکەس بەم، ھەقم نەھسینى

(۱۲)

وہەھول گیانم نەونە دوشمنم
 شاھەد نەشیوئیت لانەو مەسکەنم
 ەزیزم مردوئیت، وەدەمیان خەنم
 ئیمریکایى زەقەم، ئینگلیسى ژەنم
 چو ئاغای وینگن، پەنجاجور خوەنم
 ئەربکەن نفرین ژن و فەرزەنم
 خوەمیش کومەك کەم ئوشم: ئامینى

چەبکەم لەدەس کرانشینى؟

داد وەھەرکەس بەم، ھەقم نەھسینى

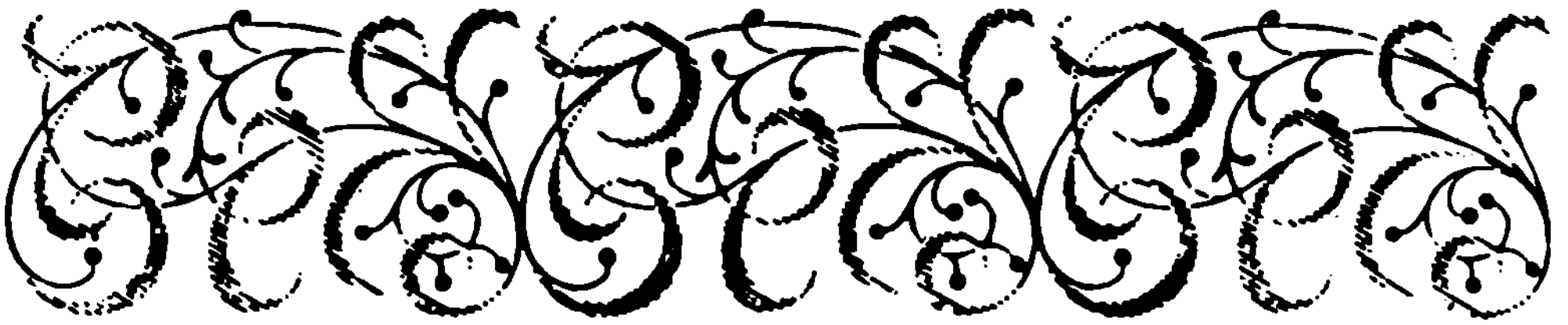
(۱۳)

بهس که کرادام لهی تهویله چوخهر
 عومر وه بهدبهختی هاوردم وهسه
 بیمهسه مونس چهن گرو بهشهر
 لور له لورستان کورد له دینهوهر
 سنهیی و پاوهیی جافو کهمانگهر
 کوردو لورۆ فارس، تورک قهزوینی
 چهبکهه لهدهس کرانشینی؟
 داد وهههر کهس بهم، حهقم نیهسینی

(۱۴)

نه پهستو ناکهس، نه نادهرویشم
 شهرمهنده لهزوی بیگانهو خویشم
 نه کهس تیتتهلام، نه لای کهس نیشم
 خوهیان ههرشهو چن، من کیشک کیشم
 ئهردیر دهر واکهه، نهمنه ریشم
 منیش رهگ نهیرم چو سیفزه مینی
 چهبکهه لهدهس کرانشینی؟
 داد وهههر کهس بهم، حهقم نیهسینی

(۱۵)

یهی شهو دونه فەر بینه میمانم
 نیم ساعت بیشتر له بهرق سوزانم
 سوب بینه ئاگر رشیانه گیانم
 ئاغای صاحبو مالّ وه گهرد خانم
 ئاو پاشینه بان ته پلّ ئامانم
 هم لافه شره دریا وه شانم
 وتن: تاغروب له یردا نه مینی

چه بکهم وه دهس کرانشینی؟

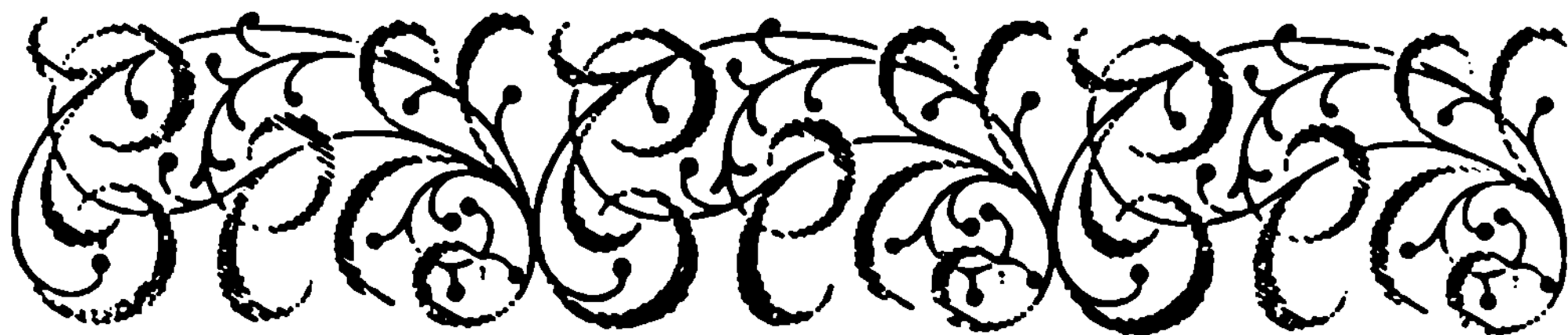
داد وه ههر کهس بهم، حه قم نیه سینی

(۱۶)

ئه رای به دبختی، نیامه ی و نه هات
 یه ی قهومی دیریم، هاتو له دهات
 گاههس بناسی که ی خودا به سات
 یه ی که له شیر ی هاوردوه سه وقات
 شه فق صاحبو مالّ، هم دهنگی ده رات
 پوپه که و بگری! به سکه قولنی

چه بکهم وه دهس کرانشینی؟

داد وه ههر کهس بهم، حه قم نیه سینی

(۱۷)

دویکه چیم بگرم، ئو طاقیک له جای
 وتم بکیشم، بیلا دهنگم نای
 کهم کهم چیم لهدر مال مه شهی مورای
 یه ی عفریتی دیم، وه زیوارت نای
 ده مامه ی جادو نیه ره سیّت وه پای
 مهر فولادزره بوته قهرینی

چه بکه م وه دهس کرانشینی؟
 داد وه ههر کهس بهم، چه قم نیه سینی

(۱۸)

چو کاورّ وه گورگ، له لی زه م کردم
 یه ی پا هاته وه، سی پا دور کردم
 وه هه ول گیانم سلامی کردم
 ووت: کاری داشتی؟ ناو ئو طاق بر دم
 ووت: تو سرکانیت؟ ووتم: نه کوردم
 ووت: کورد کورهیت؟ ووتم: ههر سینی

چه بکه م وه دهس کرانشینی؟
 داد وه ههر کهس بهم، چه قم نیه سینی

(۱۹)

ووت: چهن نه فهرين؟ ووتم: دهنه فهر
 غه يرله زوبابه و عه مه ما په روه ر
 زوبه يده و ملوك، نوسره ت و كيشوه ر
 نيم تاج و تاجي، عشيره ت و خاوه ر
 كوره بوچكه له و خوه مم و ژني

چه بكمه و ه ده س كرانشيني؟

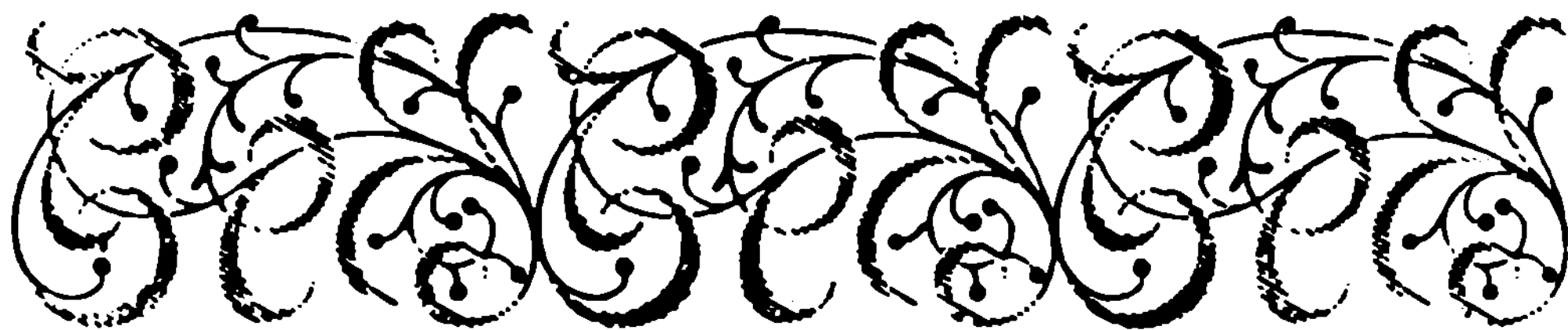
داد وه هر كه س به م، حه قم نيه سيني

(۲۰)

چوپشي له شون بوي پيازداخ
 يه ي هه فته كردم مال و ه مال سوراخ
 له «سهنگ مه عدن»، تا «چواررآي ئوجاخ»
 «تيمچه» و «چه ناني»، تا «به رزه ده ماخ»
 كه س وه پيم نه يات، يه ي دانه ئوتاخ
 وه دينت يه سه ره سم هاوديني؟!

چه بكمه وه ده س كرانشيني؟

داد وه هر كه س به م، حه قم نيه سيني

(۲۱)

یہی فہرشی داشتہم، مینستہ جل شال
 باب پالان بی ٹہرای یابو ٹال
 چوار قیمتِ خوی ہر داومہ حومال
 ہفتہی یہی کوچہ، چوارروژ وہ یہی مال
 شانزدہ مال گہردیم وہ عرض یہی سال
 دویکہ دامہی شان علی ٹاغای دہلال
 ووتہم: یہیش بفروش نیہ توام بمینی
 چہ بکہم وہ دہس کرانشینی؟
 داد وہ ہر کہس بہم، حہ قم نیہ سینی

(۲۲)

سی مانگم پہس کہفت کرایہی خانی
 یہسہ، مانگی تر ہات نیستہ بانی
 باورو پیم نیہوت خودا خوی زانی
 چستی کہ شک بہم مہجمہو قازانی
 ٹہوہیش دی نیہیلیم ژنم بزانی
 سوب ہہراجی کہم نیہیلیم بمینی
 چہ بکہم وہ دہس کرانشینی؟
 داد وہ ہر کہس بہم، حہ قم نیہ سینی

(۲۳)

کهس خه‌وهر نیه، وه‌حال دهردم
 گوش کهس نیه، وه‌ٹاھ سهردم
 چل‌سال وه‌ئیران زندگی کهردم
 کرای زهمین دهم وه‌بانی گهردم
 روزگار موحتاج کرد وه‌نامهردم
 نه رومی رومی، نه چینی چینی

چه‌بکه‌م وه‌دهس کرانشینی؟

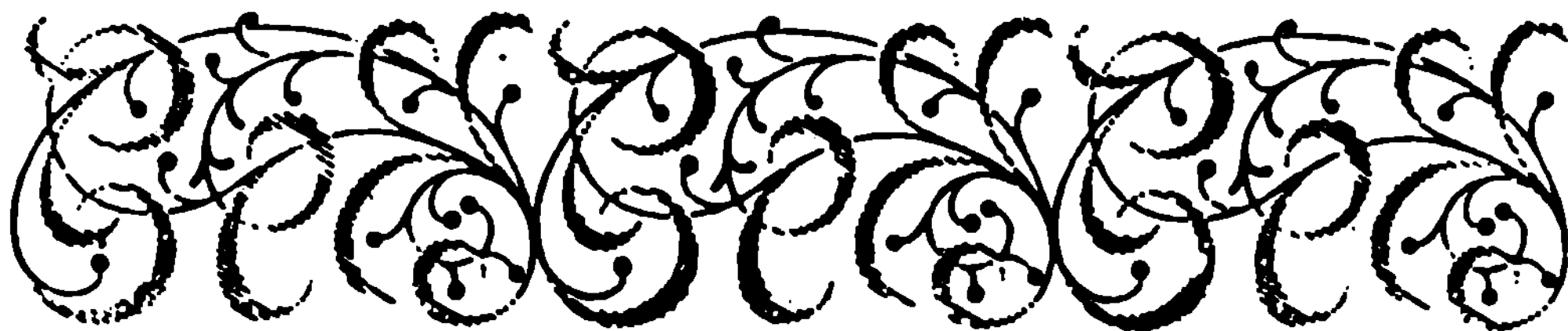
داد وه‌ههر کهس به‌م، چه‌قم نیه‌سینی

(۲۴)

قه‌لبم چو کوره‌ی ه‌داد مه‌ده‌ی جوش
 له‌دهس دونه‌یاو خه‌لک خا‌ک‌فروش
 دونه‌یا زندانه‌ی شه‌خص باهوش
 ئایه‌م نه‌بایه‌د که‌متر بوت له‌موش
 نه‌وه‌یش جی‌دیری له‌ناو پرو پوش
 موش نه‌کرا ده‌ید نه‌کراسینی

چه‌بکه‌م وه‌دهس کرانشینی؟

داد وه‌ههر کهس به‌م، چه‌قم نیه‌سینی

(۲۵)

ئوتاقى گىردىم بى بهرق و بى ئه و
 دهروپه يىكەر خويد، چوارديوار خره و
 داغى پيرىم كىرد كىردمه قوله و
 روز نيمه رو وه ليم كىرد شه و
 دى چه توای وه ليم؟ ئاسمان كه و!
 حه ق من تاحه شر له لات بىمىنى

چه بكم له دهس كىرانشىنى؟

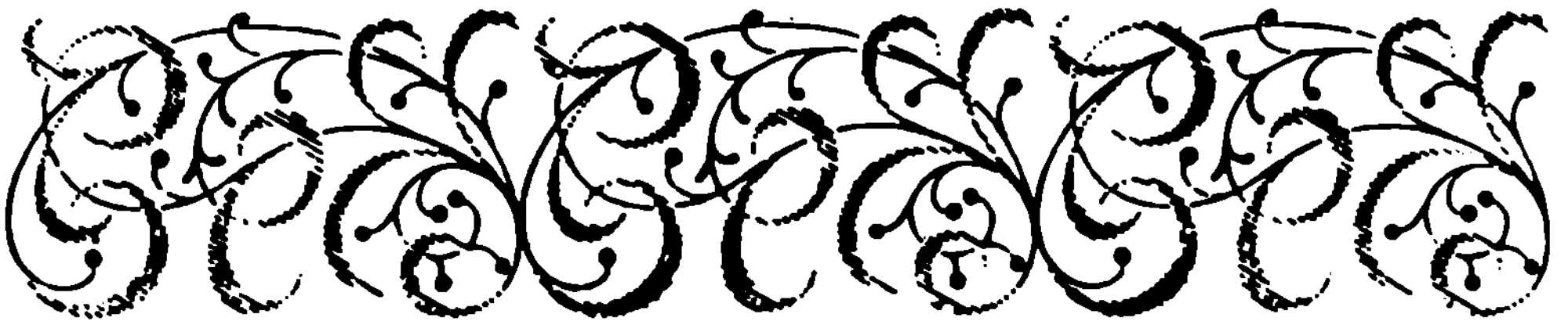
داد وه هه ركهس بهم، حه قم نيه سىنى

(۲۶)

له روزى ترسم ئه جهل بدهى زهنگ
 عومرم تهمام بوت له دونىاي دورهنگ
 پنهان بوم له ژير خشت و خاك و سهنگ
 ژن ساحيو مال وه بيل و قولهنگ
 قوره قور كونان، وه قسه و جه فهنگ
 باى كىرايهى قهور له ليم بىمىنى

چه بكم وه دهس كىرانشىنى؟

داد وه هه ركهس بهم، حه قم نيه سىنى

(۲۷)

سهرمانگ وه مانگ بایته دیارم
 وه بیل ههل کهنی سهنگ مه زارم
 بکهی شکه نجهو زه جرو ئازارم
 بوشی کرادهیت یا پاسه بان بارم؟
 منیش له ئهلجهد سهرم دهرارم
 دادبکه م هاوار، کهن کی سینی؟
 چه بکه م وهدهس کرانشینی؟
 داد وهههر کهس بهم، چهقم نیه سینی

(۲۸)

چوسه گ و لگهرد، دهر وهدهر وهخوهم
 شهو تاسوب نهخهف، رهنج بیوهر وهخوهم
 دلگیر وهدونیا ی دون پهروهر وهخوهم
 لهدهس ساحیومال خون جگهر وهخوهم
 مشتی خاک نهیرم، خاک وهسهر وهخوهم
 لهزیندهی ئایه م بیخهوهر وهخوهم
 نیهزانم «شامی!» دی تاکه ی مینی؟
 چه بکه م وهدهس کرانشینی؟
 داد وهههر کهس بهم، چهقم نیه سینی

دادِ ملهتِ ئيرانِ وه دوكتورِ موسهدق

(۱)

وه بهس كه گهرديم دهس وه بان دهس
قورب ئه رام نه من چوميوه ي نار هس
جواو سلام نيه شنوم له نهس
بيكار چو ئيمه له ئيران فر هس
خو هس وه حال هه ركهس مریت، ئاسودهس
دوكتور موسهدق ته كليفمان چهس؟

(۲)

نيمي له ملهت دوچار دهردن
له سوب تاغوروب بيبكار مه گهردن
وه گوسنه يي وينه ي زه عفهران زهردن
مهرد مومبارز روز نه بهردن
زه ر ئه راي ئيوه و شه ر ئه راي ئيمهس؟
دوكتور موسهدق ته كليفمان چهس؟

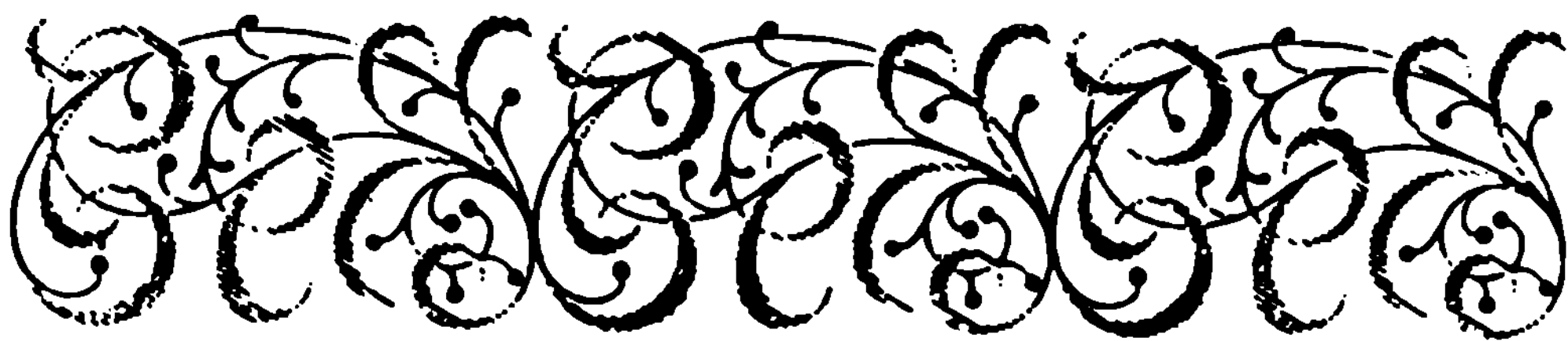

(۳)

نیمی له ملهت چوگای پهرواری
 ههرخوهن و خهفن له سمن کاری
 نهدهرد جوفت خوهن نهدهردباری
 سهرمهستن وهجام بادهی بی عاری
 ههمیشه ههفت رهنگ له سوفرهشان ههس
 دوکتور موسه‌دق ته کلیمان چه‌س؟

(۴)

ئوشن چله هزار بیکار له پاته‌خت
 عومر گرامی مه‌گوزهرن وه‌سه‌خت
 بی‌جاو مه‌کان بی‌لباس و ره‌خت
 سی‌وه‌عهده غه‌زا که‌ردهن وه‌یهی وه‌خت
 ئاخر ئه‌وانه‌یش ههم نه‌وع ئیوه‌س
 دوکتور موسه‌دق ته کلیمان چه‌س؟

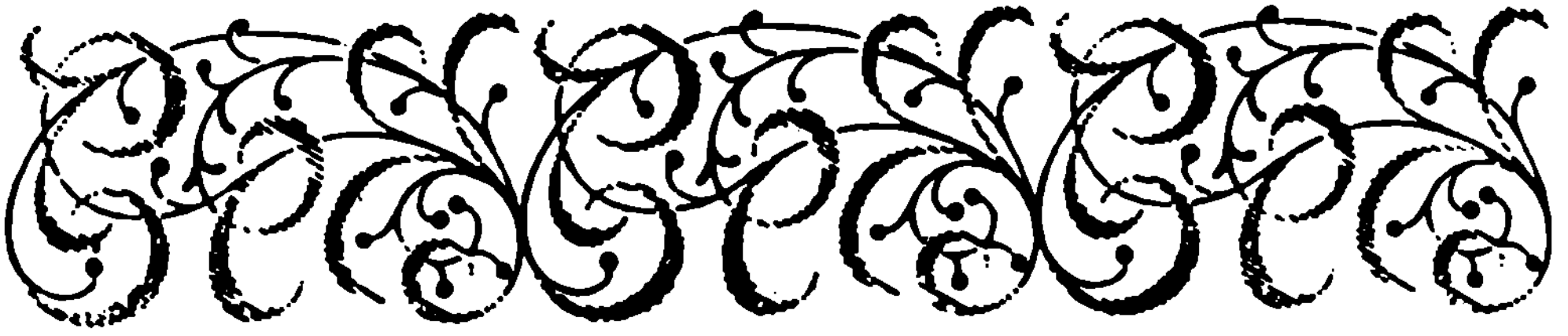

(۵)

یهسه چوار روژتر هم زمستانه
 زوخال نابوده هیزوم گرانه
 سدای زیل و بهم به فروبارانه
 چه قه‌ی دنان تیه‌ی چو مسگه‌رخانه
 داش نانه‌وایی نیه که فیده‌دهس
 دوکتور موسه‌دق ته‌کلیفمان چه‌س؟

(۶)

غوسه‌ی که‌سادی سفید‌کرد ریشم
 له‌سوب تاغورب خه‌میازه کیشم
 من وه انتزار موشته‌ری نیشم
 بازره سه‌یل هه‌رسات مه‌که‌ن ته‌فتیشم
 چه‌بکه‌م ئه‌رای ته‌له‌که‌ی بازره‌س
 دوکتور موسه‌دق ته‌کلیفمان چه‌س؟

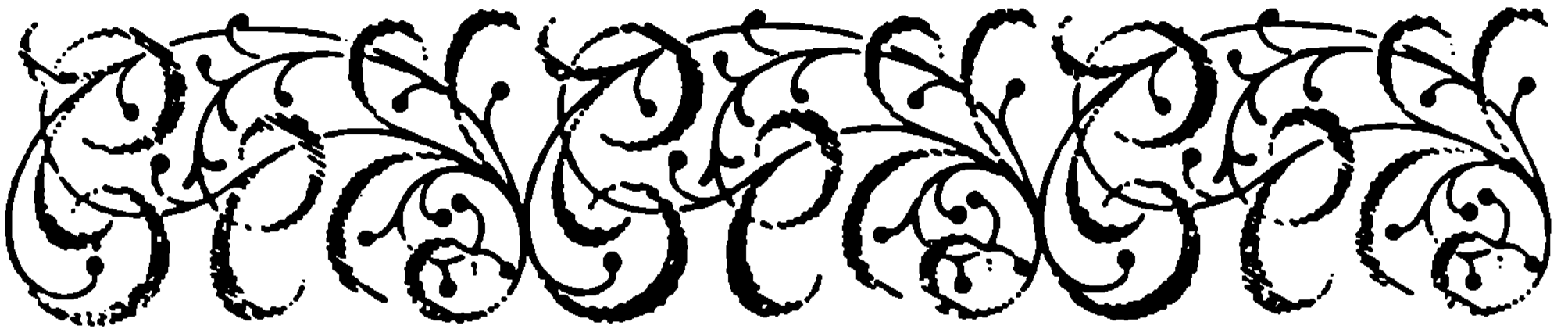

(۷)

موشتی زهَر پهرهس سکهی زهَرشناس
 هیچ دینی نهیرن غهیرهز اسکناس
 مه‌مجلس ریا و ره‌وزه قهار داس
 تانیشان بیهن ئەسپاب و ئەساس
 یه ره‌وز نیه، یه‌یش یه‌ی جور حوقهس
 دوکتور موسهدق ته‌کلیفمان چه‌س؟

(۸)

سی ماهه حقوق پاسه‌بان شار
 نیه ره‌سید نیه‌ده‌ی ده‌س ته‌له‌ب‌کار
 مه‌رجورئمت دیرن بچنه بازار
 یه‌چره‌ی ئاغا، ئەوداد که‌ی سه‌ر‌کار
 ده‌س مایه نه‌یریم چه‌ساوه‌که‌ت بار
 وه‌دینت یه‌ره‌سم نه‌ قدو نسیه‌س
 دوکتور موسهدق ته‌کلیفمان چه‌س؟

(۹)

ئەوزاع مەملەكەت دەرھەم بەرھەمە
 وینەى زولف یارپور پیچ و خەمە
 نیمى لە ملەت دوچار غەمە
 رشتەى زندگى خەیلی موحکەمە
 وەرئە وەئاسان گیان مەدەن و دەس
 دوکتور موسەدق تە کلیفمان چەس؟

(۱۰)

دەست و پای مەردوم پیچیا س وەھەم
 گش وە کە ساتى دوچارن وە غەم
 لەھەر کەس پرسم ئوشى چەبکەم
 وە گیان شامى ھەر لە کیسەخووم
 من ئوشم بخوین تائەورەى کە ھەس
 دوکتور موسەدق تە کلیفمان چەس؟

جواو دوكتور موسهدق وه ملت ئيران

(۱)

ملت ئيران! ملت ئيران!
ئوهل وه يارى حه‌ى لامه‌كان
وه دوعاى سه‌هره‌لامه‌ى كاشان
وه به‌ختو ئيقبال خه‌لق موسولمان
خواهه‌م ئاباد كرد ئيران. ويران
خودايارى كه‌ى وه‌كار هه‌ركه‌س
له‌من نه‌پرسن ته‌كليفمان چه‌س

(۲)

سه‌ور كه‌ين ئى چه‌رخه‌ يه‌ى ده‌ور بخوه‌ى ده‌ور
قه‌ول ده‌م ئى اوزاع نه‌مينيت وه‌ى ته‌ور
بسازين وه‌گه‌رد زه‌مانه‌ى پورجه‌ور
مه‌جلس ملي هه‌رده‌م هانه‌ شه‌ور
بزاني هه‌لوا نه‌تيجه‌ى قوره‌س
له‌من نه‌پرسن ته‌كليفمان چه‌س

(٣)

ئوميدوارم ئيران يهى سان بو
 نه حاجى نه بهگ نه ئاغا و خان بو
 نه يهكى له بان فهرش كاشان بو
 نه يهكى له ناو كوچه وهيلان بو
 ههر كهس كار بكهى كار ئهراى فرهس
 له من نه پرسن ته كليفمان چهس

(٤)

ئه له ياد نهيرن دهورهى شههريوه
 نان لوبيا بارينه نه زهر
 خورما مه خواردن له جياى شه كهر
 چوار نه فهر شاد بين باقيتان په كهر
 جهمى مهواتن ساحه بى بى ههس
 له من نه پرسن ته كليفمان چهس

(۵)

به قین گومان کهن دوکتور باروسه
 یاوه گهرد ملهت، ئمریکا دوسه
 بیهوده زهنن ئی ته پل و کوسه
 خودا گه واهه دفای ناموسه
 ههرگز گول گه چی نیوده ته تلهس
 لهمن نه پرسن ته کلیفمان چهس

(۶)

بهی تن پیره مهرد پاکوسه لیمم
 نه موحتاج مال نه زهرو سیمم
 پاکزادو حق گو بی ته رس و بیمم
 ئوستادم وهی ته ور که ردهن ته علیمم
 حق کوشی نیه کهم تااخر نه فهس
 لهمن نه پرسن ته کلیفمان چهس

(۷)

نهفت ملی کردم، مولکیش ملی بو
 تاکهی ئی کاره ژیره جولی بو؟
 روزگار وه کام تهوه کلی بو
 هسهن لات موحتاج حاجی قولی بو
 ئه ربوشی مردم بوشن وه تهوهس
 لهمن نه پرسن ته کلیفمان چهس

(۸)

موسهدق کهی وهت توشیره کیش بو
 سهرتاپا عوریان لوختو ئاونیش بو
 لهناو خهرابات نیره دهرویش بو
 سهرگهرم بادهو بهنگ و ههشیش بو
 نیمی له ئیوه چکیدهی شیرهس
 لهمن نه پرسن ته کلیفمان چهس

(۹)

ملهت! وه قورعان وه سورهی یاسین
 ئیوه سولتانن له لای خهلق چین
 روزی چهن هزار له مهیدان کین
 چو بهرگ درهخت رزدهی زه مین
 توپ چو ئمشی پاش خهلق وینهی مه گهس
 له من نه پرسن ته کلیفمان چهس

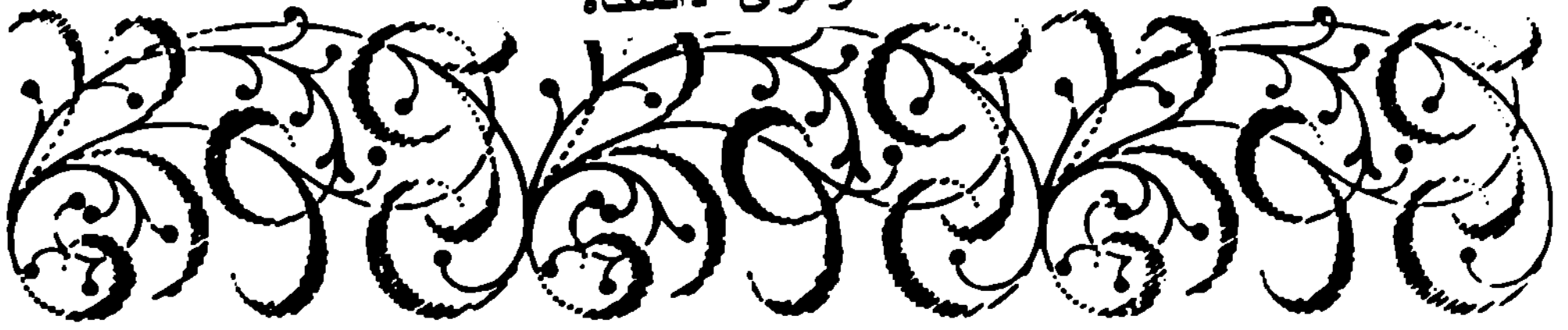
(۱۰)

هزارسال مه نو پای غاره تگهر
 کوتاه بو له مهرز ئیران موزتهر
 یهسه وه یاری بینای بان سهر
 له ئیران نه یستم یهی تن له کافهر
 ئی نام نیکه پهی ئیرانی بهس
 له من نه پرسن ته کلیفمان چهس

10007500076419

کتابخانه مرکزی دانشگاه

(۱۱)

ئیران نه ئیران، موسهدق ئاباد

ملهت نه ملهت، غولام ئازاد

لا هه نه لاهه، دیوان عهدل و داد

رهنج چرچیل کرد وه رهنج فهرهاد

ئیتیر کوتا که «شامی» سوخهن بهس

لهمن نه پرسن ته کلیمان چهس

تاوسان ۱۳۳۱

بہ عیب باکسر و فائزہ

بنام بی چوون جہ ہاندارِ فہرد
موخبر جہ ہہر کار تہیب جہ ہہر دہرد

زاتہش بی زہوال لوتفہش بی پایان
خودایش وہ خہلق عالم نمایان

لوتفہش ئہر یاربود وہ گہرد ہہر کہس
غہرق بوو وہ دہریا بہرنیہ چوود وہ دہس

مہردم گووش بگرین لہی بہدبہختیہ
دونہ فہر یہی رہنگ لہ ئیران نیہ

وہ قہول «سعدی» پیر خردمہند
«مادہر نہزادہست یہی رہنگ دو فہرزہند»

«حافظ» مہ نویسود: «رہ فیق کیمیاس»
نہ مہیود وہ دہست تا دنیا بونیاس

عارف وہی دہردہ مہ بود وہ دہرویش
راہ بیوان مہ گیروود وہ پیش

هه‌رچه‌ن مه‌گه‌ردم مه‌که‌م جو‌ستوجو
دونه‌فه‌ر یه‌ی‌ره‌نگ په‌یدا نه‌مه‌بو

چ‌کاری دیرم وه‌کار عالهم
بچم وه‌سه‌روه‌قت داستا‌ن خوه‌م

حه‌قا حه‌ق برا! برا‌ی خاسی نید
ره‌فیع یه‌ی‌ره‌نگ حه‌ق‌شنا‌سی نید

توواتی یه‌ی‌شه‌و مه‌یوم وه‌مالت
قه‌ولت دروبی حاشا له‌حالت

زما‌ن دامه‌سه‌ر من وه‌ انتظار
گوش وه‌حه‌لقه‌ی ده‌ر وینه‌ی بده‌کار

شه‌وی دوساعت له‌پشت ده‌ر بیم
مُنظر وه‌پای دوه‌را‌ده‌ر بیم

هه‌ر شه‌و سه‌ماوه‌ر پیر جگه‌رسوز
چو‌عه‌زیز مه‌رده‌ دادمه‌که‌رد تاروز

سینی به‌وینه‌ی ته‌په‌ی گورستان
له‌گوشه‌ش نوساو ئارامگای اسکان

نعلبه‌کی چون گور قاشق وینه‌ی له‌ش
هه‌ر له‌شی له‌ناو گور‌ی دراز‌که‌ش

استکان وساوی ده‌هه‌ن باز‌که‌رده
مه‌رواتی ئیمشه‌و عه‌زیزش مه‌رده

قهندان بهوینهی خورمای خهیرات بی
 هر فهریاد مه کهرد شهو بهرات بی

تهشتهك بهوینهی مرده شورخانه
 هر انتظار داشت چهو له دهرا نه

مهنقل بهوینهی تهپهی کوه تور
 جای رازونیا ز موسا با غه فور

قوری نائومید یهی گوشهی مهنقل
 وه نائومیدی گردووه به غهل

چون موسا له تور مه کهرد مونا جات
 وه ده رگای یکتای قازی الحاجات

مهوات: یایکتای جه لال جه لیل
 نجات ده هندی مرصل خه لیل

وه شوعلهی ئاتهش بدر نجاتم
 دیتر نه مه ندهن ئاه وه بساتم

وه تاب ئاتهش من مه یوم وه جوش
 چای جوشیده کهس نمه کهی نوش

یایکتای بی چون! حی لامه کان!
 شهرمه ندهم مه کهر وه روی مهمان

تهنم چون زندان رو کهردهن وه بهند
 یاره ب ئی جهوره بکیشم تاچه ند؟

تهن موبتلاى رُوْح، رُوْح موبتلاى غم
يارهب تهن و رُوْح جوداڪهر وهههم

لهعنهت وهو كهسه من كرده قورى
ٺهراى پاى مهنقل بعضى وافورى

مهگر سهر من سهر ٺهيو بهن؟
زندگى وهى تهور ٺهراى چه خوبهن؟

دوه شهو سى ساعهت بعداز نسمة شهو
موقهى كه مهردم چونه جامهى خه

يهى دهستى ٺامان نهى وه دهستم
دهستهى شكستهى وه مهفتول بهستم

لهخاو بيدار بيم وه زور ته كان
چنگ ناده گه لوم سداه نايدنه بان

داد كردم هم چهس؟ جه مينه خانم!
وهى نيمه شهوه چه توای وه گيانم

وهت: نوسرت ملوك هم سينهى ژان كهى
وه بهنده ادعاى گول گاهه زوان كهى

بهسك سهردى خوهى سهرد وه بان سهرد
چو مار پيچ مهخوهى وه زور دل دهرد

وهختى مه نيشود وه سهر سوفره
ته عاروف كردن وه دينى كوفره

چوارقهند داغ پهنجچای ههفت ههشت پیاله شیر
سی نان لهواش یه دوازده په نیر

یه گشتی ناشتای عشرهت ملوکه
سهیل شکلی کهی، چو شکل خوکه

شوی عشرهت ملوک حاجی غضنفر
نهر بوشم خهره، سهد رحمهت وه خهر

چای دیر دهم کردود نهلساد وه قین
منو چوار اسکان کوتاده زهمین

من دهستم خویردبی، استکان شکیاد
قاشوق چای خوهری ههفت ههشت دوشمین داد

سینی وهت: قاشوق! یه نانه جیمه
مهرحوم گهورای شابابای دیمه

یه کور مهرحوم حاجی هاتمه
سهد پارچه مولک داشت هم وه تیاد کهمه

وهناو مولک خوهی بیه خاک شوخم
تهره کتور پاشی وه بان سینهی توخم

چهل سال ته مامه هامه ئی ماله
رؤحم دی خهستهس وهی قرم و قاله

بان گلان خاسه سالی سی ساعت
کاریک نهنجام دهید چوود خهفید راحت

دیتر کهس نهیری کاری وه کارهش
 وهخاب شیرین نیه کهن بیدارهش

ئی قاله رهسی وه گوش بان گلان
 وهتابو تعجیل هاته لیو بان

دادکرد: ئهی فوری! بی عهقل و شعور
 ئهبلهی بی کهمال له معرفت دور

تاتو واردبید وه مهرز ئیران
 بیشهی شیران بی، تو کهردیش ویران

مهردم تو موعتاد کردی وه چائی
 دایده دهس مهردم عاسای گدائی

گورگ وهختی پیربوو، خهم مهدهی کهمهر
 بووه مهسخرهی سهگ سوقان خوهر

نُهصد سال پیش من لهتهی کو بیم
 گوزه رگای په لنگ په نای ئاهو بیم

پارچهم سه بزه زار سه رچشمه و رو دبی
 ته فریگای مخصوص سولتان محمود بی

شاهان شوجاع، مهردان کاری
 صاحب سابقهی تیرو سهواری

ئه گهر شهرح بیم یه کی له هزار
 وهخت مهچود وه سهر پر مه بود نهوار

یهسه پیر بیمه، پیر ئاخر شهز
 نسیم بیه چالگ نسیم بیه دهسهز

یه چوارسهد ساله من بان گلانم
 ههم نشین سهگ لهی بان لهو بانم

فهرزند فغور فهرهاد نامهرد
 وه تیشهی فولاد ریشهم بهرئاوهرد

فهرهاد فنور، بی به خونی من
 من کرد وه فدای قهدو بالای ژن

فهرهاد خونی من شیرین خونی ئهو
 وهی تهور بازی کرد نه قشهی شاخسرو

من سهنگ ریزهی تیشهی فهرهادم
 ئهو روزگاره خاس هاله یادم

بیمه سهد پاره ههر پارهی وه جای
 هیچ موسلمانی چوومن وه پی نای

به عدهز گو فتگوی قوری و بان گلان
 بچم وه سهروهقت باقی داستان

بچم وه سهروهقت داستانه کهم
 وه سهر بهدعهدی دومهمانه کهم

ئهول ئهرز کردم من دهرویش وارم
 تهعارف وه دوس کُفره له کارم

دوم یه‌ی نه‌فهر فرمانبردارم
 خجالت کیشم اسم پول بارم

دوشه‌و بان یه‌ک شه‌وی په‌نج‌تومهن
 دامه شه‌وچه‌ره ده‌پانزده شه‌ومهن

له‌ناو پاکت‌بی له‌ تاچه‌ی ئوتاق
 بشنو له‌جه‌فای موش قورمساق

یه‌ی نیره‌موشیک بیه مهمانم
 نه‌ وه‌عه‌دی گردوم نه‌ ناوی زانم

شه‌وچه‌رم کردو وه‌ سه‌حه‌رچه‌ره
 گشتی که‌ل کردو ئه‌رای مه‌سخه‌ره

یه‌ی ده‌سمال ئاجیل دان‌دان شماردو
 پوسته‌که‌ی هوشتو مه‌غزه‌که‌ی خواردو

هه‌رک‌ه‌س وه‌دیده‌ش نیه‌ونید نیه‌زانی
 یه‌ی خاکه‌ناز توز نشتو وه‌بانی

نانِ فه‌رنگی چو سه‌نگ‌پای چه‌مام
 تا ده‌سم بگری گشتی فره‌دام

دوان په‌رت‌کردم له‌ناو ئه‌ی‌وان
 سدای هه‌مسایه وه‌لیم هاته‌بان

خاس‌بی نه‌شکانم وه‌نه‌دی مه‌ردم
 سی‌ روزیش ئه‌رای تاوان بگه‌ردم

دوان په‌رت‌کردم له‌ناو ئه‌ی‌وان
سدای هم‌مسایه وه‌لیم هاته‌بان

خاس‌بی نه‌شکانم وه‌نهدی مه‌ردم
سیّ روژیش ئه‌رای تاوان بگه‌ردم

ئه‌نار ساوه سه‌داس هاته‌بان
وه‌ت هه‌راجم که‌ین جور چاله‌سه‌ن‌خان

بیمه‌سه عه‌روس بی‌حوسن و جیاز
سیر بیده‌م ئه‌رای کولفه‌تی پیاز

یاره‌ب به‌دبه‌ختی رونه‌که‌ی وه‌که‌س
هه‌رکه‌س به‌دبه‌خت‌بو، مه‌رگی بیه‌و به‌س

ئه‌وسا که‌من بیم وه‌شاخه‌ی دره‌خت
فه‌رمان‌ره‌وا بیم چوو سولتان وه‌ ته‌خت

من وه‌ لابه‌لای به‌رگِ خو‌هش منظر
چوو کودک له‌بان دامانِ ماده‌ر

شه‌بنه‌م شه‌ب مه‌داد ئاب وه‌ روخسارم
نسیم پاک مه‌که‌رد گه‌ردو غوبارم

سه‌حه‌ر وه‌ نه‌غمه‌ی مُرغ خوش ئاواز
سه‌با مه‌جونباد گه‌هواره‌م وه‌ناز

لاله‌ی سوپاخیر سه‌حراو کوه و ده‌ر
وه‌فه‌رش دیبا پوشاو سه‌راسه‌ر

گولان سهف کيشاون له اطرافِ جو
 ههرگولي زهنگي ههرزهنگي يهكبو

خار وينهي سهرباز سوپاي پياده
 سهرتاسهر گرتو اطراف جاده

بو عطر گول سورخ غونچهي نه شكوفته
 نه غمهي رهوان بهخش مرغ ئاشفته

چون سوپاي بيژن خار دامان گير
 پهي رهزم خهزان تيزمه كهردهن تير

شبنم مهزانت رهسم روزگار
 پهي بهدبهختي من مه گرياد وه زار

مهوات: ئهي ئه نار! ئهي نازپهروه رده!
 باغبان باكس وه فا نه كهرده

بسيار وينهي تو لهي باغه بيهن
 امروز ئاساري له ليشان نيهن

ههفتادوههفت رهنگ ميوه پهي دهريپهي
 رهدبو لهي باغه له بادام تا بهي

جودا بيد وه گول دوركهفيد وه باغ
 قهلبت پرخون بوو وه دهرد فهراغ

مه كهفيد وه دهس جهوان ئه حمهق
 ههم نشينت كهي وه شيشهي عهرهق

نارنج! وه ئهروای گولابی قهسهه
 ههرجی شبنم وهت یهك یهك دیم وهچهه

بشنو له نارنج خوشه عهترو خوشه بو
 وهت: ئهه داش ئهنا! وه ئهروای لیمو

منیش وینهه تو وهشاخهه دار بیه
 چو سولتان وهتهخت ویم بهرقهرار بیه

گوشه هههمیشه وهنهغمهه سازیه
 سهرم ئاشفتهه کرشمه ونازیه

سهبا وهزیریه شبنم نازر بیه
 بولبول له بهزمه دایم حازر بیه

نهسیم دادهپیم وه یادگاری
 عهتری نمونهه مشك تاتاری

من وهیادگار نهسیم دوسه
 ههنوز بویه عهتر مهیو جه پوسه

یهه روز بهدبهختی هاته دیارم
 باغبان پیر کهفته هاوارم

دهردهم فهزمان داد صندوق ئاوردن
 منیش وینهه تو بیه چاره کردن

منیش وینهه تو کهفتهه ئهمار
 حاشا لهوهفاو رهسم روزگار

یه له به‌هاری، بشنو له پائیز
بشنو له دنیای دونِ غم‌ئەنگیز

چەمەن بەداز گول بەسکی زاری کەرد
سەبزی روخسارەش عوضی وه زەرد

حمله‌برد وه‌باغ بادِ غارەت‌گەر
رەنگ نەمەن لەرووی سەرو سنەوبەر

حمله‌برد وه‌باغ بادِ غارەت‌گەر
رەنگ نەمەن لەرووی سەرو سنەوبەر

بەرگی سەبز نەمەن پەیی ریختەیی قەسەم
وه‌شاخ گول‌سورخ بولبول مە‌کەرد رەم

عاشقو معشوق یە‌ک‌یە‌ک چین وه‌دەس
بولبول کەفتە تون گول کەفتە تە‌و‌ەس

ما‌و‌ای بولبولان بی وه‌لانەیی زاغ
نە‌باغبان مەن نە‌یاران وه‌باغ

وه‌حمله‌یی خەزان پەردەیی گول در‌یاد
پای بولبول لە‌سەر شاخ گول بر‌یاد

ئاساری لە‌گول غەیرەز خار نە‌مەن
صدای م‌رغ ژان لە‌گول‌زار نە‌مەن

صدای زیلو بەم ریختەیی خشکە بەرگی
نە‌مە‌ک مە‌پاشاد وه‌ مە‌جرووحی جەرگی

بادِ بهرهم زهن خانه‌وادهی گول
خون مه‌کهرد وه‌جهرگ عارفو عاقل

نه سهبز وه سهحرا، نه بهرگ وه داران
نه گول، نه گول‌چین، نه گول‌عوزاران

نه جام، نه ساقی، نه مینا، نه مهی
نه موترب، نه ساز، نه بهربهت، نه نهی

درهخت چو ئەلوات پاك باختهی بی‌عار
سهرتاپا بهرگش باختو وه قومار

سدای رودخانه چون ئاوازی پیر
ئاھ بی‌ئه‌سه‌ر ناله‌ی بی‌ته‌سیر

سهحرا بی وه‌جای ده‌رنده‌و خون‌خوار
گاو بازنشسه‌س بی گورگ هاته روکار

دریاده قه‌ساو، گاو ره‌نج‌بی‌وه‌ر
خوه‌ردمه‌ن په‌ی یابو، بارکیشان په‌ی خهر

سهحرا بی‌له‌زهت باغ بی سه‌رپه‌ره‌س
رودخانه وینه‌ی مه‌ریز بی‌که‌س

خهرگوش باغبان روبا ساوباغ
شه‌غال شه‌وتاسوب دادمه‌کهرد وه‌داغ

سدای زیل‌وبه‌م بانگ نوشانوش
له‌ته‌رفِ بستان کوتابی وه‌گوش

به‌دل مه‌جنونان لیلی گوم کرده
کَشکی فه‌هادان پهی شیرین مه‌رده

جه‌لب وامقان گوم کرده‌ی عوزرا
هه‌رکام ده‌معشوق ویشان بین جودا

نه‌سیم ته‌نهامه‌ن له کوه‌ساران
گول و گول مه‌گه‌شت جای به‌زم یاران

سه‌رگه‌شته وینه‌ی مه‌جنون مه‌کرد گه‌شت
دیار وه‌دیار سه‌حراو کوه‌و ده‌شت

ثابت‌بی وه‌پیش دوره‌نگه‌ن دنیا
جوز موشتی اشغال نه‌مه‌نده‌ن وه‌جا

پوس چنجه‌ی که‌دو فنوق و پسته
چوپنبه‌و پاکه‌ت بوتری شکسته

له‌جای به‌زم خواه‌ش میرزا سه‌ماوهر
ئاساری نه‌مه‌ن غیره‌ز خاکستر

که‌فته‌بی وه‌پای شه‌مع ته‌فروخته
لاشه‌ی په‌روانه‌ی زار په‌رسوخته

نه‌سیم مه‌جبوری رو نیاده شار
کوه‌و کوه مه‌گه‌شت هه‌سار وه هه‌سار

ئه‌ول هاته مال ته‌به‌قه‌ی ئه‌وه‌ل
زالو صفاتان به‌و پیشه‌و عمه‌ل

ههفت‌پشت عمارهت له‌ئاخه‌رين پووش
سروت مه‌لائك مه‌شنه‌فته‌ن وه‌گووش
په‌رده‌ی ته‌بريشه‌م پووشته‌ ده‌ری مه‌خمه‌ل
بخارو وینه‌ی توپو مسلسل
موته‌کای په‌رقو وه‌ت وه‌ته‌خت‌خاو
نه‌سیم غه‌له‌ت‌که‌ی پابنیده‌ ناو
وه‌قه‌لبی مه‌جروح مال‌امال وه‌ ده‌رد
نه‌سیم وه‌ ته‌فسوس کیشاد‌ ئاه‌ سه‌رد
دوم هاته‌ مال ته‌به‌قه‌ی دوم
ته‌وه‌یش ته‌وته‌وربی نه‌ ته‌وته‌ور مه‌م
له‌ دو خارج‌بی که‌م که‌م هاته‌ سی
ئه‌ل‌غهره‌ز هیج‌کام‌ ری نیانه‌ پی
له‌ هه‌رته‌به‌قه‌ی چه‌ن به‌دو بی‌جا
ئه‌وان وه‌نه‌سیم نه‌سیم وه‌ دنیا
سوم هاته‌ مال ته‌به‌قه‌ی ئیمه
وه‌ت وه‌مه‌زه‌به‌م هه‌ر ئیره‌ جیمه
که‌م که‌م وارد‌بی وه‌به‌نده‌ مه‌نزل
یه‌ك ئوتاقی دی ساخت‌ چینه‌و گل
ئوتاق دو ده‌ر شه‌ش، مه‌خروبه‌و نمناك
تاریك به‌وینه‌ی زندان. «ضحاک»

نه‌سیم نگاکه‌رد وه وضع به‌نده
گرده‌مه ده‌سگاو مه‌سخه‌ره وه خنده

یه‌ی جو‌فت ده‌سگیره‌ی وه کار نه‌کفتی
یه‌ی دانه که‌ف‌گیر ساله‌ها خه‌فتی

یه‌ی ده‌سته‌ی گوش‌کو، خه‌سته‌ی گوش‌ت‌گاو
چوار جام روحین یه‌ی سطل جائاو

لافه‌که‌ی «شامی» فصل تاوسان
وه‌ناو سه‌وه‌ته بایه‌س بوه‌یده‌ی بان

تاوسان ۱۳۳۷

شعر و

يا فراقِ تاخر كوشيدم يا غمِ تهشعار نهو
وهي دوده‌رده ئهر نه‌مردم، دي نه‌لهرز ديرم نه تهو
تابو خاك قالب نه‌كهرده، گلّ وه‌پي ئوشن نه‌خشت
زه‌حمتِ سه‌رمای زمسان رتبه‌ي يه‌خ ده‌يده ئهو

قصه‌ي بي‌مه‌غزو مه‌غز ئازارو پوچو بي‌له‌زه‌ت
ديم وه‌ههر جه‌معي خوه‌نينه‌ي ئه‌هل مه‌مجلس كه‌يده خهو

ره‌وغهن و گوشت و برنج و ليوموعه‌مانی و سيب
كه‌ي وه‌خامی بود بخوه‌يده‌ي تانه‌كريه‌يده چله‌و

شاعرِ شيرين كه‌لامِ شيعر نو! ههر يه‌ بزبان
عافيت دوره‌ن جه‌سه‌ركار ئهر بخويد هه‌شت مه‌شكه ئهو

كاغذی نفله، قه‌لهم ره‌نجه‌و خوه‌ت خه‌سته نه‌كه
راه‌تو وه‌ تركسان چو ئهي عه‌ره‌ب! بي‌خود نه‌ده‌و

قافيه سولتان شيعرو قالبِ خشتِ سخن
خشت بي‌قالب چ‌حاصل مولك بي‌سولتان خره‌و

روح «سعدی» شاد که نویسی کهس له ئی مهنهت سهرا
 «تانه کیشد رنج و مهنهت، گهنج وه نه سیبی نیه و»

سهدهزار ئه فسوس که بردم سهدهزار هسه رت وه گور
 باعث بهدبختی من چهرخ دون و چه تر که و

شیرنو بایه د وه ژست و ناز مه خسوسی خو هنی
 ئه ر وه مهردانه خو ه نی ده ی حرف موفته و ناحه سه و

شیر نو کوهنه وه یادم برد، نیه زانم چاره چهس
 قصه یی بی مه غز بعضی مه غز «شامی» کرد خره و

زمسان ۱۳۴۰

زۆن زوالت

مەردم باينه ديار ئى بەدبەختى يە
زۆن خاترجەم وەى شارە نيه

پەتو فرەتم، مەوج نيامە گرەو
ئەزاي خەرچو بەرج عەيد سال نەو

چوم زۆن بسينم لەيارو بەقال
ئەزاي ناوھەلواى جومعەى ئاخرسال

سلامى کردم، وەت: ئەلەيك گشت کەس
ئەوکاسە ئەزاي چەگرديد وەدەس؟

ماس توای نەيرم، زۆب توای نيه
شيرە دوجور ھەس، سفيدو سيه

وەتم: ئەى مەشەى «زندهى گيانتبو»
بەقالى بايەس گش جنسى داشتو

شيرينى شەکەر تا شورى نمەك
توخم کاسە پشت تا حاجى لە کلەك

عونابو خاکشیر، جهوههه میوه
ههه له گل سهرشور تا گل گیوه

ٲاه سهره کیشا به قال وه دلگیر
وهت نادرویستی پیرم که ردهن پیر

زهرف ماس تیهرم دوههفته مینیت
ٲاو نیشاسته کهسی نیهسینیت

ٲهر پهنجای ٲهرای موشتهری کیشم
بهیدهی مال و تیهی نه میته ریشم

دوای مهراهو داواو توسهری
کهم کهم کارکیشت وه که لانتهری

دیم به قال بوور دهسم دیده شهر
کهیده مه کهوتر قه یچی بال و پهر

بی جورمو ته قسیر عوزرو به هانه
شاپهرم کیشن که نه مه لانه

وه تم زون توام، زون خاترجهم
ٲهر دیری بیه پیم گیان خوهت قه سه م

به قال گورجهوبی ٲه وهل کاری کرد
دهس چهپ هاورد دهس راسم گرد

ماشه لا وه زور مه شهی ٲه لیه سکه ر
وه ٲه وهل ته کان کیشاده مه وه ر

په‌نجه‌م جور ته‌سبیه په‌نشه‌ش ده‌ور شمارد
سی «توبم‌ری» و چوارده قه‌سه‌م خوارد

وه‌ت: خوه‌م عه‌شایر چه‌کیده‌ی کوردم
ده‌مه‌ن زون له‌مال خالوم هاوردم

که‌ره‌ی بی داخل، زون خاترجه‌م
ده‌ساو «خوه‌رشی» خالوژن خوه‌م

دویکه تائیمرو شه‌ش‌مه‌نی بردن
هیچ‌کام وه‌قه‌دتو ئیراد نه‌گردن

دوساعت‌ونبو له‌زون تاریف کرد
وه‌گیان سه‌رکار مه‌غز له‌سه‌رم برد

وه‌تم: په‌نجای چهند؟ وه‌ت: شه‌ش تومه‌ن‌نیم
وه‌تم: گیان خوه‌ت یه‌ی په‌نجا بیه‌پیم

نه‌مه‌زه‌ی کردم، نه‌له‌لی خواردم
شه‌ش‌تمه‌ن‌ونیم ئه‌رای شماردم

هه‌رچهند قه‌رز‌کردوم وه‌لی وه‌خوش‌حال
شیره‌و ئاردو زون هاوردمه‌مال

تارون رشاندم وه‌ناو تاوه
دیم بو‌گهن زون خه‌یلی خراوه

وه‌گیان سه‌رکار شوخی ده‌رره‌فته
من گه‌مان‌کردم بو‌وگهن نه‌فته

لهناو تاوه، له بان پریمز
یهی هه لّوای په زین خوش رهنگ و قرمز

زه رّهی له هه لّوا نیامه بان زوان
دلّو دهر ونم وهختو بایته بان

تاوه هه لّو گردهم به ره و ناو هه سار
گن گن لهی هه لّوا دامه قهی دیوار

هه مسایه یل وهتن: «شامی» شیت بیه
وهتم: نه مه ردّم یه به دبه ختی یه

پولّم هه رامه یه بایه س برّشیت
ئه ر به شی بکه م، مردیه کان کوشیت

یه زون که له و زون نه واتی یه
سیف ئیمریکایی! گهردی قاتی یه

دامه ی قهی دیوار ماله یك هاوردم
تاقنمای ناوه رّاس بهن که شی کردم

ئی قاله ره سی وه گووش ساهیومالّ
هاته ناو هه سار کرده ی قرم و قالّ

ژن صاحیومالّ، وه مالّ هاته دهیشت
وه توّ چ په نان مردگ ئه رّام نهیشت

ئه و هه ر دوشمین دات، من دهنگ نه کردم
ئاخر مه جبور بیم ناو باوکی بردم

تا يه‌ی دوشمین دام، هم پیاو هم ژن
چو سه‌گ هه‌لامات هاوردن په‌ی من

پیا هاته وهر، ژنه كهفته پشت
چنگ نانه هه‌لقم وه‌زیله‌و وه مشت

هه‌فت هه‌شت ده‌س خواردم، دوده‌س وه‌شانم
بیس کرانشین رشیانه بانم

ناو هه‌سار بی‌یه مه‌یدان نه‌به‌رد
جه‌نگ شروع کریا وه‌ئه‌سه‌له‌حه‌ی سه‌رد

وه ته‌شت ره‌خت‌شور، ئه‌فتاوه‌و ئاوپاش
یه‌کی ئاته‌ش‌ریز، یه‌کی وه‌مه‌قاش

طایفه‌ی ئه‌وان، فامیله‌یل من
ئاماده‌ی جه‌نگ‌بین هم پیاو هم ژن

من دیم کارگه‌نه، ناو خودا بردم
کراواته‌که‌ی باقرخان گرده‌م

هه‌روه‌ك کیسه‌که‌ش له‌ناو هه‌مام
دریژی کردم مشتو مالی دام

باقرخان له‌ژیر بیس‌نه‌فه‌ر له‌بان
من له‌ناوه‌راس، جور که‌واو لای نان

شه‌مه‌و شه‌کرالی، شمس‌الله‌و شیراز
موسی‌و مام‌وه‌لی مصطفی‌و میرزا

سه‌فهر وه‌سیله و موشته‌با وه مشت
داراخان دادکرد که‌ریم کازم کوشت

بچیم وه سه‌روهخت ژنه‌یل ده‌لیر
ده‌سته‌ی چو پلنگ عده‌ئی وینه‌ی شیر

مه‌رزیه و مه‌هوش مه‌هین و مه‌هناز
شهره و شهراره شه‌هین و شه‌ناز

آمنه و ملوک آسیه و اقدس
زولف یه‌ک‌تری پیچانون وه‌ده‌س

تابان وه‌تا‌که‌وش جیران وه‌جارو
لیلا وه له‌قه و گول‌بانوو وه‌چو

کیشوهر وه‌کوچک داده‌ علی‌خان
یه‌ی‌ره‌دیف دنان ئاریه‌ی شکان

خه‌نه لیردابی چه‌سهن سیول قه‌و
وه‌سیله‌ی عه‌باس نه‌قش به‌ساوه زه‌و

دو زه‌رع وه‌یه‌ی زه‌رع زه‌مین فهرش کردو
چمان له‌شی بی سی‌روژ پیش مردو

زه‌مین فهرش کردو چوو قالی کولپای
گاهی. غه‌ش مه‌که‌رد گاگا مه‌وات ئای

مه‌هوش مه‌دهوش بی، قه‌مه‌رتاج غه‌ش کردو
نصرت خوه‌ی هه‌لاک له‌بان له‌ش کرد

چهن شيشه‌ی ماتيك له هنگام جهنگ
رُشياوو شكياو زهمين كردو رهنگ

خاك ٿهو زهووه وهعهقل بهنده
خاك خانمه‌يل ٿاره‌زوو مه‌نده

يه‌ی كيلو كه‌نياو زولف‌كيس جورواجور
هه‌نایی، سفید، سیاہ و بازو بوور

سه‌دتومه‌ن بيستر شكياو وه‌ژير پا
شانه‌و گير زولف ساخت ٿامريكا

دوساعت‌ونيم جهنگ ادامه داشت
سه‌د له‌عنت وه‌رون توخم نزا کاشت

بع‌داز مه‌رافه‌و ده‌عواو قرم و قال
سه‌يل جهنگ كه‌ره‌يل يه‌كه‌يه‌ك چينه مال

خوهم ته‌نيا مه‌نم وه دل‌ه‌ی پورده‌رد
گيجو سه‌رگه‌ردان شه‌رمه‌نده‌و رو زه‌رد

نه‌رای په‌ستم بي نه‌ راگه‌ی پيشم
نه‌ روی مال خوهم نه‌ قه‌ومو خيشم

وه‌تم صوب بچم سماری بارم
هه‌ستيم هه‌راج‌كه‌م بچمه‌ په‌ی كارم

«شامی» مه‌رافه‌ی رُون نه‌واتی
هه‌ستيت داده باد خسته‌ه لاتی

وَلَمْ

په‌ریشانم و په‌ریشانم، وَلَمْ که

دوچار دهر د پنهانم، وَلَمْ که!

وهدهردم ئاشنا کردی نه‌کردی

سته‌مگه‌ر فکر دهرمانم، وَلَمْ که!

وَلَمْ که تانه‌وه‌یت کهس په‌ی وهدهردم

دوسی روژی که مهمانم، وَلَمْ که!

نه‌گرت کهس ده‌عوته‌تم خوهم بیمه مهمان

وه‌کار خوهم په‌شیمانم، وَلَمْ که!

حه‌مامه ئی‌سه‌رای سه‌ردو گهرمه

بساو کیسه‌یی وه‌ناوشانم، وَلَمْ که!

نه‌ساخت من وه‌فوولاده نه‌وه‌سهنگ

هه‌ف هه‌شت ده‌تیکه سوقانم، وَلَمْ که!

ته‌نم زانم نه‌سیب مورو ماره

نه‌مورم نه «سُلیمانم»، وَلَمْ که!

وه کامِ کهس نیه گهردد چهرخ تاسهر
 نهدهرویشم نهسولتاتم، و لم که!

وه اوویلای دل ههرشهو رهوانه
 سرشک غم وه داماتم، و لم که!

خهرا بکم کرد خهرا بات خه یالت
 وه دهست چوود عهقل و ئیمانم، و لم که!

وه بادهی تهلخ جام زنده گانی
 ده می مهست و غه زهل خانم، و لم که!

وه سهحرای خیال چون قهیس سانی
 تو کردی ویل و وه یلانم، و لم که!

گوزهشت فهسل به هارو موسم باغ
 وه فکر لهرز زمسانم، و لم که!

له وه ترسم بکیشد کار وه هاوار
 نه کهی کهس گوش وه ئه فغانم، و لم که!

و لم کهید یا نیه کهید ره حمی وه حالم
 ته نم کردی وه زندانم، و لم که!

وه ئه رواج شهر ف سهو گهند که دائم
 مه لوول مهرگ وجدانم، و لم که!

شهره ف کوشیادو وجدان جوانه مهرگ بی
 وه بی وجدانی حهیرانم، و لم که!

وه کام دوشمهن بووهم ئه‌ی دووس شکایه‌ت؟

که دووس بی قاتل گیانم، و لم که!

و لم که! ول کهرت نیم سوب له مه‌حشهر

تو کردی خار ده‌ورانم، و لم که!

تو کردی بی‌سهر و سامانی «شامی»

وه مه‌ولا خوهم قه‌شه‌نگ زانم، و لم که!

بهار ۱۳۴۹

من اگر اهل وفا یا بی‌وفا بودم گذشت
مدتی مهمانِ این محنت‌سرا بودم گذشت
زاغ بودم در چمن، یا بلبل افسرده‌حال
در گلستان جهان گل یا گیا بودم گذشت

پاییز ۱۳۵۱

خیش و بیگانه بزائن قاتل گیانم تونی
باعسِ ٿاه و فهغانِ شامِ هجرانم تونی
بی سبب بارانِ دیده دامهنِ کس ته رنه کرد
مایه یی ٿه شکِ عه یان و ٿاهِ پنهانم تونی
خوهم شناسم دوزوخواو دیده و ٿارام دل
توهمهتِ ناحق وه کی کهم؟ بی وه فا زانم تونی

پاییز ۱۳۵۴

خاوعه قلعت

دنانم ژان کرد پهی دهوای دنان
سه رخوهم ههلّ گردم وهر و خیاوان

دوست ووهوخت تهنگ مه کهی یادِ دوس
له «ابرایم ئاباد» چیم وهر و «سیروس»

له «سیّرای سیروس» دنان سازیگ ههس
ئهو دنان سازه ره فیق بهندهس

وهتم چمه لای ئاغای موسه نن
بیهم دهرباری دنانم له بن

ههم ریش ههم قه یچی ده مه دهس خوهی
توای بکیشی یا پزی بکهی

چون ره سیم و هسه ر «سیّرای ساراوهگ»
جهم بین بهی عدهی جوان بی رهگ

یازده نه فه ربین، هه ریازدهی خومار
گشت وه خوماری تهك داونه دیوار

ههريازدهی خومار ههريازدهی په کهر
گشت وه په کهری سینه داونه خوهر

لهوره ایرج دیم کور یارو عه تار
له بالآخانه گهرت خستونهی خوار

بالآخانهی گهرت وه بهسکی بهرزه
بیهسه قاتل ههرچی سهر ههرزه

ههرچی سهرههرزه یا په هلهوانه
ئاخر خه نهی خوار لهو بالآخانه

ره فیهیل وه زور قهسه م و قورئان
تا ئاخرپلهی هر یون به نهی بان

که م که م به نه نهی تا ئاخرپله
لهوره دی زانن په لهوان شوله

ده لک نه نه لی له بام ههستی
خه نهی ناو گرداب فه قرو ته نگ دهستی

یهی وه وقت بیدار بود له خاو غفلت
غهرقهن وه ده ریای نفرین و نفرهت

چو سه گی سفور دهوای دویه پی
چلم وه لوتی چوود ئاو وه چهوی تی

لاره ی سهری تی له ناو خیابان
له بان دهیده خوار، له خوار دهیده بان

فکری پهریشان چهواسی پهرته

زکر زوانی یاگه‌رت یاگه‌رت

یاگه‌رت یاگه‌رتی یاگه‌رت وهمن دهر

وهی به‌دبه‌ختی‌یه نجاتم بدهر

چیده خیابان شهویل شه‌مه

خیزو دوز فره، په‌له‌وان که‌مه

هریون وینه‌ی موش گشت کرده‌لانه

قه‌ن‌داغ خور نه‌مهن له قه‌وه‌خانه

خیابان! مه‌ولا بکه‌ی خراوت

چهن‌جور جنایه‌ت کریهد له‌ناوت

له‌ی لا باوگی‌دیم وه‌داغ کورّی

چنگ خه‌یده صورت یه‌خه‌ی خوه‌ی درّی

هم ده‌یده سینه‌و هم وه‌ناو چه‌و

هم ئوشی یارّه‌ب! که‌س هم‌ده‌ردم نه‌و

یارّه‌ب! که‌س چومن ره‌نجی بیوه‌رنه‌و

خورده‌و خوراکی خوین جگهر نه‌و

په‌نجاوپنج شه‌ش سال له‌عومرم چیه

له‌هوچ اداره‌گ سابقه‌م نیه

نه کولابه‌ردار نه حوقه‌بازی

عومری دامه‌سه‌ر وه سه‌رفه‌رازی

جوزبازو منعت نه کیشام وه کهس
نان وه دروستی هاوردم وه دهس

یهی کورّی دیرم نوزده سالی یه
مهوقه‌ی زنده‌گی ژن و مالی یه

مهوقه‌یگه چودار وه سای بنیشم
ئاھِ راحه‌تیگ وه دل بکیشم

وه‌لی میوه‌ی موزد باغه‌بانیم
ته‌لخ که‌رده‌ن باده‌ی زنده‌گانیم

هزار دهف وه‌تم ئه‌ی رو‌له! هاوار
له‌ناو هه‌مسایه‌ل سه‌رم خه‌یده خوار

دوخویشک دیری نه‌جیب و سه‌نگین
تو کار گهن که‌ی، ئه‌وان بون نه‌نگین

خویشک گهرتی که‌سی نیه‌خوازی
کی لانه له‌ده‌ر لانه‌ی مار سازی؟

هزاردهف وه‌تم توله مار زهر
وه‌گه‌رد ره‌فیک نادروس نه‌گه‌رد

ئه‌ر هه‌فته‌ی وه‌گه‌رد گهرتی بگه‌ردی
تاروژ مردن موبتلا‌ی ده‌ردی

ده‌رد بی‌ده‌وای عه‌لاج ناپه‌زیر
قاتل‌ته‌ر جه سل، کاری‌ته‌ر وه‌تیر

ئەگر «ئەفلاتون» شەو بايىدە مالت
«ارسطو» بىكەى فكري وهحالت

«لقمان» و «سقرات» هەرچوار بنيشن
هەر چوار رەى بيەن نەقشە بکيشن

«ئەفلاتون» وەدەرد بي دەوات، ماته
«لقمان» منتظر رەى «سقراته»

هەرچەن بنيشن هەرچى بکەن شەور
نتيجەت نوسن ئاخىر ئەراى قەور

رولە! چەت بوشم؟ چەت بارم وهياىد؟
رەنجت بي وەر بوو، رەنجم دايدەباد

بايەو تەشت مس، قاولەمەو قازان
گشتى فرەتى دەنگم ناتە بان

قەيچى و گازئەنبور، دەس تيشەو قەن شىکن
يەى تىکە ئەسپاو نەيشتيد ئەراى من

قەيچى لەتاقچە ناخن وهپى گرد
تاقافل کردم قەيچيە گەچ برد

ئەفسوس پەى رەنجى من کيشام يەى عومر
ناوت حوسين نام، ئەرا بید هشىمر؟!

هەرسات چو گاپير چنگ نەيدە هەلقم
تواى وهچەقو دەرارى هەلقم

نیه‌زام کوو بیچم، روو وه‌کی بارم
 ههمسایه‌بیچ نیه‌که‌ی گوش وه‌هاوارم

گوش ههمسایه‌بیچ وه‌قالم پرّه
 مه‌ولا نابود‌که‌ی ئی باو‌کو کورّه

چون په‌ند «شامی» نه‌شنه‌فتی وه‌گوش
 گهرتی بید که‌م که‌م بیده گهرت‌فروش

یه‌سه کار تو کیشاده زندان
 خوه‌م زانم له‌وره گه‌نت تیه‌یده بان

چه‌پاله‌و ئورده‌نگ سیله‌ی چه‌پو راس
 زوانت کول که‌ی تیه‌یده التماس

سهرت سهرنگوون به‌لای به‌دبوو
 دهردی که‌گردی نصیب خوه‌د بوو

دلّ وهزهنجير فھرقت راهِ ئازاديش بهنه
کار دلّ هھردهم وه دووریت، دادو ئاه و شیوهنه
داد وه بهدعهدی خووبان هھر کهسی دیریت وهلی
گووش گھردوون ستهم گھر کهرّ وه فهریاد مهنه
دلّ وه فهریادو فغان کرد خیشو بیگانه مهلوول
بی وه فا! ئایا دلّ تو سھنگ سھخت یا ئاههنه
سھنگ ئومید وسالت شیشهیی سه برم شکاند
بهرق شھمشیر فراق قاتل گیان و تهنه
خوهم عهجب دیرم وه تالھی شووم که ج بنیاد خوهم
میهره بانی گھرد هھر کهس کهم، وه گھردم دوشمهنه
بی سه بهب سھر گھشته مه جنوون چی وه سه حرای جنوون
مھر نه زانست ره سم خووبان بی وه فایی که ردهنه؟
تادهم مردن ده مادهم، دهم وه دیدار توده م
تابزانی دلّ ئه سیر چاه تورک، چون بیژنه
گیان وه چه نگال فهراقی دهر نیه کهی «شامی!» نه که
داد وه بهدعهدی خووبان، مایه ی خون خوهردهنه

خوینهری هیژا!

له م کتیبه دا ئه گهر وشه یه ک کرماشانیت چاوپیی کهوت که نه تیستوه و نازانی
مانا که ی چیه؛ لهیره دا بوی بگه ره. مانا سورانیه که ی له پیشی داو له ناو په رانتزیش دا
مانا فارسیه که ی نوسراوه.
به لکو له جوانتر تیگه یشتنی شیعره کاند، یاریده ت بدا.

ناریه: ده سکرد. (مصنوعی)

ئامان: هات. (آمد)

ئوشن: ئه یژن، ده لئین. (می گویند)

ئه را: بوچی، له بهرچی. (چرا)

ئه رای: له بهر خاتر. بو خاتر. (برای)

ئه لوات: لات. (لات، بی سر و پا)

ئی: ئه م. (این)

بارم: بیرم، بهینم. (بیاورم)

بایت: بیّت. (بیاید)

بایه س: ئه شیّت، ده بی. (باید)

بتنه: بوگنه سه، بونه ته. (شده اند)

بچود: برۆیت، بچیت. (برود)

بخوهیده ی: بخویت، بخوهیت. (بخوری)

بریا د: بریا، برآ، قرتیا. (پاره شد، برید)

بکه ر: بکه. (بکن)

بوشم: بیژم، بلیم. (بگویم)

به رچود: ئه چیت، ده چیت. (می رود، می گذرد)

به ده ل: زرّه. (بذل)

به یده ی: ئه یواته و، ده بیاته و. (می بردش)

بی داخل: بی ده غه ل، خالیس. (بی دغل، مطمئن)

بیه سه: بوته، بوگه سه. (شده است)

پوش: تهبهقه، نهوم. (طبقه)
 پهخشه: توفانه، ميشوله. (پشه)
 پيچان: پيچان. (پيچیدن)

تواسن: گهرهك بون. (خواستن)
 توای: گهرهكته، دهتهوی. (میخواهی)
 تهلهكه: تهشقهله. (باج سبیل)
 تهو: یاو. (تب)
 تیهت: تیت، دیت. (می آید)
 تیهد: تیهت، دیت. (می آید)
 تیهرم: تیرم، ئههینم. (می آورم)
 تیهی: تیت، دیت. (می آید)

جور: وهك، وهكو. (مانند)
 جه: له. (از)

چره: بهقینهوه بانگ لی کردن. (خشمگین بانگ دادن)
 چمان: وهك بیژی، وهك توبلیی. (تو گویی)
 چنجه: ناوك ئاجیل، ناوهی توم. (مغزپسته و تخمه)
 چو: وهك، وهكو. (مانند)
 چوت: ئهچیت، دهرویت. (می رود)
 چهو: چاو، چهه. (چشم)
 چی: چو، رووی. (رفت)

حهسار: ههوش. (حیاط)

خاترجهه: بی دهغل، دلنیا. (مطمئن، خالص)
 خاو: خهو. (خواب)
 خسته: خستی. (انداختت)
 خوهد: خوهت، خوت. (خودت)
 خوهنی: بخوینی. (بخوانی)
 خوهنینهی: ئههی خوینن، دههی خوینن. (می خوانند)

خویرد: ورد، شکیاگ، شکاو. (خُرد، شکسته)
 خه رگ: هه رگ، گل، قور. (گِل)
 خهس: ههس، خهست. (غلیظ)
 خه نه: ۱. گیاهه که له سه ری ده گرن؛ ۲. کهنین، پی کهنین. (۱. حَنَا؛ ۲. خنده)
 خهیت: دهیخا، ئه یخا. (می اندازد)

داده: دای له. (زد به)
 داش: سه قف سه ر ته نور ناناخانه. (سقف بالای تنور نانوایی)
 داشتو: بییت، بیویت. (داشته باشد)
 در یاد: دریا، درآ. (پاره شد)
 دنان: ددان، دیانگ. (دندان)
 دوه شهو: دویشهو، شهوی پیشو. (دیشب)
 دویت: کچ، کهنیشک. (دختر)
 ده ساو: دهسکار، دهستاو، دهسوکار. (دستکار)
 ده لهک: دهس پیوه نان. (هَل دادن)
 ده یشت: دهرهو، دهرهوه. (بیرون)
 دیترو: ئیترو. (دیگر)
 دیرم: ههسم، هه مه. (دارم)

راگه: ریگه، ریه. (راه)
 رشانندن: رژانندن. (ریختن)
 رشیان: رژیان، رژان. (ریختن «لازم»)
 رهسی: گهی، گه یشت. (رسید)
 ریخ: ریخ، خیز. (ریگ)

زهوو: زهوین، عهرز. (زمین)

ژان: ئیش. (درد)

سفور: سپور، گهسکدهر. (رفتگر)
 سمن کاری: جیگای به سمنت (سیمان) دروست کراو. (بنای سیمانی)
 سوقان: پیشه، ئیسک. (استخوان)

سه‌دای بایده‌بان: ده‌نگی ده‌ربی، ده‌نگ به‌رز کاته‌وه. (صدایش در بیاید)

سه‌ره‌رز: بی‌شهرم. (هرزه)

سیله: زیله، شه‌پلاغه. (سیلی)

سینی: ۱. سینی، که‌شف؛ ۲. نه‌سینی، ده‌کزی. (۱. ظرف سینی؛ ۲. می‌خرد)

سیول: سمیل. (سییل)

فره‌تن: فروشتن. (فروختن)

فهراق: دور که‌وتنه‌وه له‌یه‌ک. (دوری)

قافل: بی‌ئاگا، بی‌خه‌به‌ر. (غافل)

قرمو قال: هه‌راو جه‌نجال. (همه‌مه و شلوغی)

قورب: ئابرو، ئیحتوبار. (ارزش، اعتبار)

قه‌و: قوت، قنج. (برآمده)

کوچک: به‌رد. (سنگ)

کوشیاد: کوژیا. (کشته شد)

کوشیدم: ده‌م کوژی، نه‌م کوژی. (مرا می‌کشد)

که‌یده: ده‌یکا، نه‌یکا. (می‌کند)

کیشاد: کیشای. (کشید)

گردید: گرتت. (گرفتی)

گریته: گریته، نه‌گریته. (می‌گیرد)

گن‌گن: گونک گونک، توپه‌ل توپه‌ل. (چونه چونه، تکه تکه)

گوسنه‌یی: برسینه‌تی. (گرسنگی)

گول مه‌گه‌شت: جیی پر له‌گول. (گلزار)

گه‌رتی: نه‌وی هروئین ده‌کیشی. (معتاد به هروئین)

گه‌ردی: له‌ته‌کیا، له‌گه‌لیا. (همراهش)

گه‌ن: خراو، خراپ. (بد)

له‌ورّه: له‌وی، له‌ینا. (انجا)

له‌وهر: له‌به‌ر، به‌خاتر. (بخاطر)

لیردا: له‌یره‌دا، له‌یرا. (اینجا)

لیش: لی، لهئهو. (از او)

مریت: ئه مریت، ده مری. (می میرد)

مه رافه: داوا، مه رافعه. (دعوا)

مه رواتی: توییژی، توده لئی. (تو گویی)

مه گیرود: ده گری، ئه گری. (می گیرد)

مه نو: مابو. (مانده بود)

مه نویسود: ده نویسی، ئه نویسی. (می نویسد)

مینت: ئه مینئی، ده مینئی. (می ماند)

مینست: له وه ده چو، وادیار بو. (شبيه بود)

مینیت: ۱. ده مینیتته وه؛ ۲. له وه ده چی. (۱. می ماند؛ ۲. شبيه است)

نادروستی: به فرو فیلی، پیچی. (نادرستی)

ناده: نیایه. (گذاشت)

نایده: نه یهت، نه یت. (نیاید)

نسمه: نیمه، نیوه. (نصف، نیمه)

نویسی: نویسی. (نوشت)

نه شناسوم: نه م شناسیوو. (نشناخته بودم)

نه که: مه که. (نکن)

نه مه ن: نه ما. (نماند)

نه مه یود: نایت، ناییت. (نمی آید)

نه میه: نه وی لی، گرتی و به رزی کرده و. (بلندش کرد)

نه یری: نه سی، نه تی. (ندارد)

نیامه ی: نامهت، نه گبه تی. (بدشانسی)

نیه خه فم: ناخه فم، نانوم (نمی خوابم)

نیه ده: ده نیته، ئه نیته. (می گذارد)

نیه زانم: نازانم. (نمی دانم)

نیه و: ناویت. (نمی شود)

وامق: دل داده ی عوزرا. (معشوق عذراء)

وساس: ویساگه، راوه ستاوه. (ایستاده است)

وساوی: وِساو، راوه‌ستابو. (ایستاده بود)
 وهت: وتی، گوتی. (گفت)
 وه‌تیاد: ئه‌یوت، ده‌یگوت. (می‌گفت)
 وه‌چکه: به‌چکه، زاروٚله. (بچه)
 وه‌گه‌رد: له‌ته‌ك، له‌گه‌ل. (با، همراه)
 وه‌ی: له‌ئه‌م، له‌به‌رئه‌م. (از این)
 وینه‌ی: وه‌ك، وه‌كو. (مانند)

هایمه: هاین له. (هستیم)
 هوچ: هیج. (هیچ)
 هه‌سار: هه‌وش. (حیاط)
 هه‌لامات: هه‌لمه‌ت. (حمله، یورش)

یه: ئه‌مه. (این)

یه‌سه: ۱. خه‌ریکه، وه‌خته؛ ۲. ئه‌مه‌سه. (۱. نزدیک است؛ ۲. این است.)
 یه‌ی: دانیک، دانی، یه‌کیك. (یکی)

بہا: ۱۰۰ ریال